

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Memorandum 2019-1

Quick scan Belgische procedure voor Invordering van Onbetwiste Schulden

M.J. ter Voert
L.E.H.P. van Lierop

Memorandum

De reeks Memorandum omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het WODC is verricht.

Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Inhoud

Afkortingen — 5

1 Inleiding — 7

- 1.1 Onderzoeksvragen — 7
- 1.2 Methode van onderzoek — 8

2 Kenmerken IOS-procedure — 9

- 2.1 Achtergrond en aanleiding — 9
- 2.2 Verloop van de procedure — 10
- 2.3 Kosten voor partijen — 14
- 2.4 Waarborgen — 17
- 2.5 Rol overheid en beheer van het CROS — 17

3 Voor- en nadelen IOS-procedure in België — 21

- 3.1 Voor- en nadelen voor schuldeiser — 21
- 3.2 Voor- en nadelen voor schuldenaar — 23
- 3.3 Voor- en nadelen Belgische overheid — 24
- 3.4 Discussiepunten — 25

4 Mogelijke voor- en nadelen voor Nederland — 29

- 4.1 Onbetwiste vorderingen in Nederland — 29
 - 4.1.1 Het incassotraject — 29
 - 4.1.2 Aantal verstekzaken — 31
 - 4.1.3 Kosten voor partijen en overheid — 31
 - 4.1.4 Duur van de procedure — 36
 - 4.1.5 Rechtsbescherming — 36
- 4.2 Vergelijking met IOS-procedure — 37
 - 4.2.1 Soortgelijke knelpunten? — 37
 - 4.2.2 IOS-procedure versus verstekprocedure — 39

5 Samenvatting en conclusie — 45

- 5.1 Kenmerken van de IOS-procedure — 45
- 5.2 IOS-procedure versus de Nederlandse verstekprocedure — 47
- 5.3 Slot — 50

Literatuur — 51

Bijlagen

- 1 Leden Klankbordgroep — 53
- 2 Voorbeelden aanmaning, antwoordformulier, pv van niet-betwisting IOS-procedure — 55
- 3 Liquidatietarief rechtbanken en gerechtshoven — 63

Afkortingen

b2b	Business-to-business
b2c	Business-to-consumer
Bik	Buitengerechtelijke incassokosten
Btag	Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders
CBB	Centraal Bestand van beslagberichten, delegatie, overdacht, collectieve schuldenregeling en protest
CROS	Centraal Register voor de invordering van onbetwiste schulden
Ger.W.	Gerechtelijk Wetboek
IOS	Invordering van Onbetwiste Schulden
KBO	Kruispuntbank van Ondernemingen
NKGB	Nationale Kamer voor Gerechtsdeurwaarders België
Pv	Proces-verbaal
Rv	Rechtsvordering
WBH	Wet betalingsachterstand handelstransacties

1 Inleiding

In België is in juli 2016 een nieuwe buitengerechtelijke incassoprocedure voor vorderingen tussen bedrijven in werking getreden.¹ Deze procedure voor Invordering van Onbetwiste Schulden (hierna IOS-procedure) moet de inning van geldschulden makkelijker, sneller en goedkoper maken voor bedrijven. De gedachte is dat het innen van vorderingen gemakkelijker wordt, omdat een lange en kostbare procedure bij de rechter vermeden kan worden.

De Minister van Rechtsbescherming heeft, tijdens het Algemeen Overleg Rechtspraak op 25 april 2018, toegezegd onderzoek te doen naar de mogelijke voordelen van deze Belgische procedure voor Nederland.² De meerwaarde van een dergelijke procedure voor de Nederlandse situatie is niet zonder meer duidelijk. De vraag is in hoeverre deze procedure sneller en goedkoper is dan de Nederlandse verstekprocedure en in hoeverre deze procedure – geheel buiten de rechtbank om – voldoende rechtsbescherming biedt.

In het onderhavige onderzoek beschrijven we de kenmerken van de IOS-procedure. Tevens gaan we in op de mogelijke voor- en nadelen van invoering van de Belgische IOS-procedure voor bedrijven in Nederland.

1.1 Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvragen komen aan bod:

- 1 Wat zijn de kenmerken van de IOS-procedure?
 - Wat was de achtergrond en aanleiding voor invoering van de IOS procedure in België? Voor welke problemen beoogt deze procedure een oplossing te zijn?
 - Hoe verloopt de procedure? Welke rol hebben advocaten, gerechtsdeurwaarders en eventueel andere juridische dienstverleners?
 - Wat is de doorlooptijd van de procedure (op papier en in de praktijk)?
 - Wat zijn de kosten van de procedure voor de schuldeiser en de schuldenaar (al dan niet via proceskostenveroordeling)?
 - Hoe verhouden deze kosten zich tot de kosten van een Belgische procedure bij de rechter voor soortgelijke vorderingen?
 - Welke kosten kunnen advocaten, deurwaarders en eventuele andere dienstverleners in rekening brengen, in verhouding tot de kosten die zij in rekening kunnen brengen bij een rechterlijke procedure?
 - Welke waarborgen zijn ingebouwd voor de rechtsbescherming van de schuldenaar? Op welke wijze wordt voorkomen dat te gemakkelijk, zonder controle, een titel tot tenuitvoerlegging wordt verschaft? Is hierbij specifieke aandacht voor de achtergrond van de ondernemer?
 - Welke (stelselverantwoordelijke) rol heeft de Belgische overheid en welke kosten draagt zij (incidenteel of structureel)? Wie beheert het Centraal register voor de invordering van onbetwiste schulden? Welke kosten zijn verbonden aan het instellen en beheren van dit register en wie draagt deze kosten?
- 2 Welke voor- en nadelen van de IOS procedure worden in de rechtswetenschappelijke literatuur genoemd?

¹ Koninklijk Bbbsluit 16 juni 2016 (BS 22 juni 2016).

² Aanhangsel *Handelingen II*, 2017-2018, 1446 (beantwoording Kamervragen) en *Kamerstukken II*, 2017-2018, 29 279, 438 (verslag van een algemeen overleg).

- 3 Wat zijn de mogelijke voor- en nadelen van invoering van de IOS-procedure in Nederland?
- Hoe verhouden de kosten, doorlooptijden en waarborgen zich ten opzichte van de Nederlandse verstekprocedure in business-to-business (b2b) zaken?

1.2 Methode van onderzoek

Het onderzoek is verricht via een quick scan van de literatuur. Tevens zijn gegevens opgevraagd bij de Federale Overheidsdienst Justitie in België en Sam-Tes, het kenniscentrum voor gerechtsdeurwaarders in België. Sam-Tes is opgericht door de Belgische Nationale Kamer voor Gerechtsdeurwaarders (NKGB) en een aanspreekpunt voor de ruim 1.100 personen tellende beroepsgroep van gerechtsdeurwaarders. De IT-dienst van Sam-Tes is onder andere verantwoordelijk voor het Centraal Register voor de invordering van onbetwiste schulden (CROS) en het Centraal Bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling (CBB).

Van de Federale Overheidsdienst zijn uiteindelijk geen gegevens ontvangen. De dienst heeft aangegeven (voorlopig) geen tijd te hebben voor het beantwoorden van vragen.

Het onderzoek betreft een quick scan; ervaringen van schuldeisers, schuldenaren en betrokken organisaties en beroepsgroepen zijn niet onderzocht.

2 Kenmerken IOS-procedure

In dit hoofdstuk beschrijven we achtereenvolgens:

- de achtergrond en aanleiding voor invoering van de IOS procedure in België;
- het verloop en gebruik van de procedure;
- de kosten van de procedure;
- de waarborgen voor de rechtsbescherming van de schuldenaar;
- de rol van de Belgische overheid.

2.1 Achtergrond en aanleiding

De IOS-procedure is ingevoerd in het kader van het Justitieplan van Minister van Justitie Geens.³ Dit Justitieplan werd onder andere uitgewerkt in de zogenoemde Potpourri I-wet⁴, waar de IOS-procedure een onderdeel van is. De nieuwe procedure is tevens tot stand gekomen om uitvoering te geven aan de Europese richtlijn over de betalingsachterstand in handelstransacties. Deze Europese richtlijn verplicht de lidstaten om een invorderingsprocedure in te richten die het mogelijk maakt om onbetwiste schulden bij handelstransacties binnen een korte termijn af te wikkelen, ongeacht de omvang van de schuld (Lombardi & Nelissen, 2016).⁵

In het koninklijk besluit van 16 juni 2016⁶ wordt toegelicht dat de Potpourri wet onder meer voorziet in de invoering van een administratieve procedure tot invordering van onbetwiste geldschulden in artikelen 1394/20 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek (Ger.W.). Daarbij wordt het probleem geschetst dat bedrijven in liquiditeitsproblemen komen, omdat in de praktijk betalingen voor geleverde diensten regelmatig te laat of zelfs niet gebeuren. "De wetgever heeft de vaste wil uitgedrukt om tegemoet te komen aan deze maatschappelijke nood door te zorgen voor een moderne en efficiënte invorderingsprocedure die als doel heeft snel, eenvoudig en kostenbesparend te werken zonder dat de kwaliteit van de rechtsbedeling vermindert. Aldus strekt deze procedure tot voordeel van zowel schuldeisers als schuldenaars. Aangezien het in deze handelt om geldschulden waarover geen betwisting bestaat, dienen deze vorderingen niet beslecht te worden door de rechterlijke macht en kan die zich opnieuw toeleggen op haar kerntaken".⁷

De invoering van de IOS-procedure zou dus moeten leiden tot snellere, efficiëntere en goedkopere inning van schuldvorderingen tussen bedrijven (voor zowel schuldeiser als schuldenaar) en tot minder werklast voor de rechtspraak.⁸

De nieuwe wet is ondergebracht in het vijfde deel van het Gerechtelijk Wetboek⁹ en betreft een administratieve procedure die zich volledig buiten de rechtbank afspeelt.

³ cdn.nimbu.io/s/1jn2gqe/assets/Plan_justitie_18maart_NL.pdf, geraadpleegd oktober 2018.

⁴ Wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, Belgisch Staatsblad 22 oktober 2015.

⁵ Richtlijn Europees Parlement en Raad nr. 2011/7, 16 februari 2011 betreffende de bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties, Pb.L. 23 februari 2011, afl. 48, 1.

⁶ Koninklijk besluit van 16 juni 2016 tot vaststelling van de inwerkingtreding van de artikelen 9 en 32 tot 40 van de wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, en tot uitvoering van de artikelen 1394/25 en 1394/27 Ger.W., Belgisch Staatsblad 22 juni 2016.

⁷ Koninklijk besluit van 16 juni 2016 tot vaststelling van de inwerkingtreding van de artikelen 9 en 32 tot 40 van de wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, en tot uitvoering van de artikelen 1394/25 en 1394/27 Ger.W., BS 22 juni 2016.

⁸ Zie ook: www.koengeens.be/policy/e-deposit, bericht 22 juni 2016, geraadpleegd oktober 2018.

Conform de nieuwe wet kan elke onbetwiste financiële schuld door een gerechtsdeurwaarder worden ingevorderd. Hiermee wil de wetgever de overbelaste Ondernemingsrechtbanken ontlasten. De gedachte daarachter is dat het verlenen van uitvoerbare titels voor onbetwiste geldschulden in handelszaken niet behoort tot de kerntaken van de rechter (Voet, 2017). De IOS-procedure is uniek in die zin dat het een omgekeerd geschil invoert, waarbij het niet de schuldeiser is die zich tot de rechter moet wenden, maar wel de schuldenaar als deze het 'buitengerechtelijke initiatief' van zijn schuldeiser betwist. De gedachte is dat het de taak van de rechter is om geschillen te beslechten en dat rechterlijke tussenkomst slechts nodig is wanneer er tussen partijen onenigheid bestaat over wat wordt gevorderd (Lombardi & Nelissen, 2016).

Volgens het Justitieplan zou IOS bovendien de concurrentiepositie van Belgische ondernemingen versterken (De Jaeger, 2017). De mogelijkheid om onbetwiste schulden via de rechtbank in te vorderen blijft echter wel bestaan.

De IOS-procedure beperkt zich (vooralsnog) tot vorderingen tussen ondernemingen (b2b). Niet alle schulden komen echter voor de procedure in aanmerking. De IOS-procedure geldt niet voor (art. 1394/20 Ger.W.):

- schulden van publieke overheden;
- schuldeisers en/of schuldenaars die niet zijn ingeschreven in de Kruispuntbank van Ondernemingen of in een erkende ondernemingsdatabank van een van de andere lidstaten van de Europese Unie (zoals hoofdelijk aansprakelijken van een vennootschap onder firma);
- schulden die voorwerp zijn van een faillissement of collectieve schuldenregeling;
- ondernemingen in gerechtelijke reorganisaties;
- schulden ten aanzien van niet-contractuele verbintenissen.

2.2 Verloop van de procedure

De Belgische IOS-procedure verloopt in vijf fasen: (1) inschakelen advocaat, (2) aanmaning door de gerechtsdeurwaarder, (3) reactie van de schuldenaar uiterlijk binnen een maand, (4) bij uitblijven van een reactie: opmaken van een proces-verbaal (pv) door de gerechtsdeurwaarder acht dagen na het verstrijken van de termijn van een maand en (5) registratie van het pv in het CROS en toevoeging van een formulier van tenuitvoerlegging, waardoor het pv een titel tot tenuitvoerlegging krijgt (zie figuur 2.1).

Advocaat als eerste rechter

De schuldeiser moet eerst een advocaat inschakelen die als 'eerste rechter' moet nagaan of de schuldvordering aan de wettelijke voorwaarden voldoet (art. 1394/20 Ger.W.). De advocaat controleert of de schuld vaststaat en opeisbaar is, hoe hoog de gevorderde rente en het schadebeding zijn, of de vordering onbetwist is en of de IOS-procedure toegepast kan worden. Als dit het geval is, leidt de advocaat de schuldvordering door naar een gerechtsdeurwaarder.

Aanmaning door de gerechtsdeurwaarder

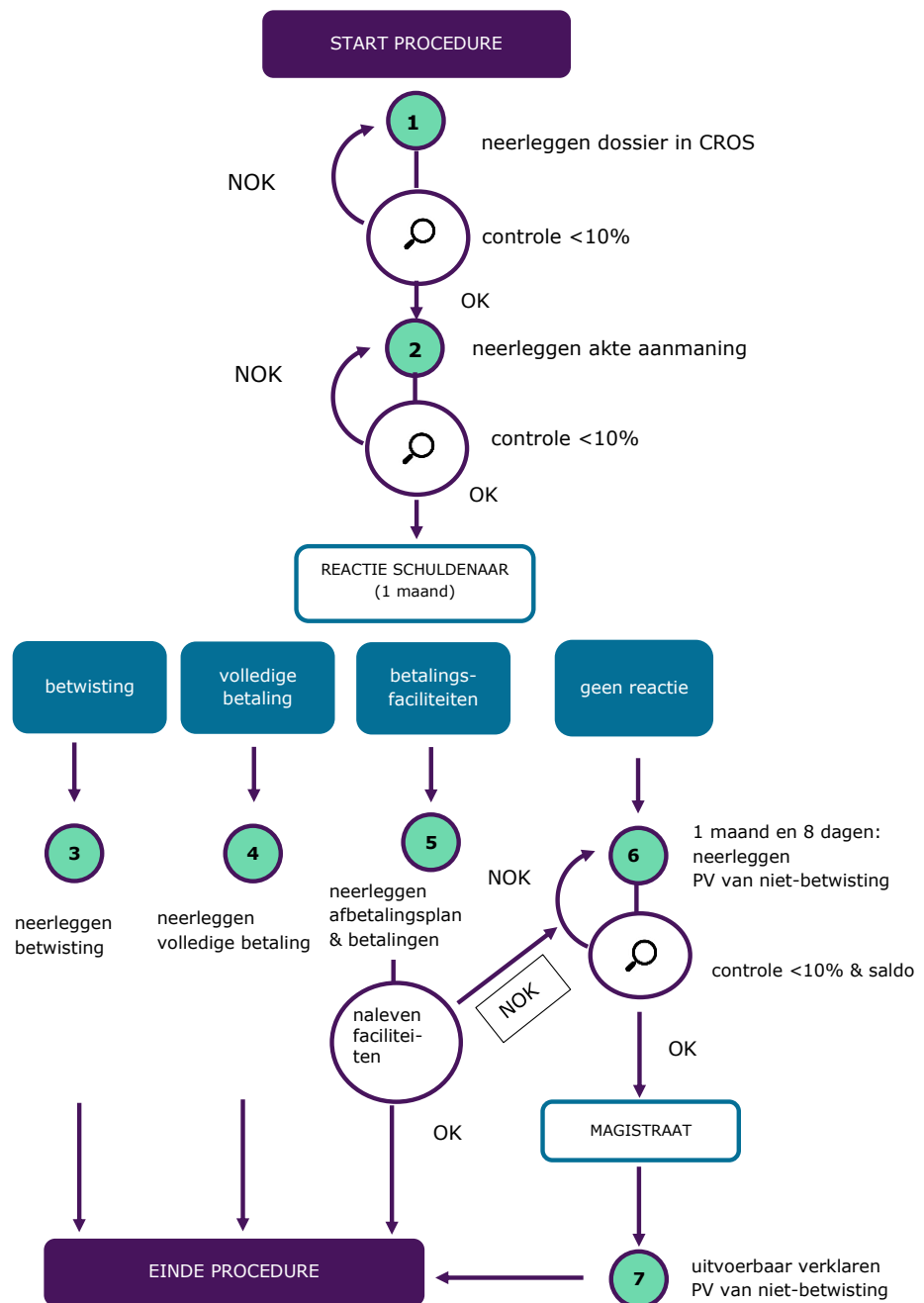
De gerechtsdeurwaarder stelt de aanmaning tot betaling op.¹⁰ Deze moet een aantal verplichte gegevens bevatten, zoals een duidelijke omschrijving van de verbintenis waaruit de schuld is ontstaan, het gevorderde bedrag, een overzicht van kosten, rentes, schadebedingen en een verantwoording van deze, de mogelijkheden tot be-

⁹ Titel I, hoofdstuk Iquinquies, artikel 1394/20 tot artikel 1384/27 Ger.W.

¹⁰ Voor een voorbeeld zie bijlage 2.

twisting en inschrijvingen in de Kruispuntbank van Ondernemingen van schuldeiser en schuldenaar. De gerechtsdeurwaarder betekent de aanmaning aan de schuldenaar (art. 1394/21 Ger.W.). Daarbij zit tevens een kopie van de bewijsstukken en een antwoordformulier.¹¹ Het is de taak van de gerechtsdeurwaarder om informatie te geven en te bemiddelen tussen schuldeiser en schuldenaar (art. 519, §4 Ger.W.).

Figuur 2.1 Verloop IOS-procedure

Bron: Jaarverslag NKG 2016

¹¹ Voor een voorbeeld van het antwoordformulier zie bijlage 2

Reactie van de schuldenaar

Na het ontvangen van de aanmaning heeft de schuldenaar een aantal reactiemogelijkheden (art. 1394/22 Ger.W.; zie ook figuur 2.1 nummer 3 t/m 6). Allereerst kan de schuldenaar binnen een termijn van een maand het volledige bedrag betalen of een afbetalingsregeling aanvragen die goedgekeurd dient te worden door de schuldeiser. De aanmaning bevat tevens een instructie over de wijze waarop de schuldenaar kan betalen (overschrijving via de bank, contant op het gerechtsdeurwaarderskantoor, etc.). Indien de schuldenaar de schuld niet kan en/of wil betalen, kan deze de schuld betwisten (art. 1394/23 Ger.W.). Hierbij moet een reden van betwisting gegeven worden, een eenvoudig 'nee' volstaat niet. De reden van betwisting is echter niet relevant, een gerechtsdeurwaarder is niet bevoegd om de motivatie te beoordelen.¹² Om de schuld te betwisten kan de schuldenaar uitsluitend gebruikmaken van het standaard antwoordformulier dat in de aanmaning is bijgevoegd. De schuldenaar stuurt het antwoordformulier per aangetekende post terug, of kan het in persoon bij het deurwaarderskantoor inleveren. In het geval van betwisting van de schuld, stuurt de gerechtsdeurwaarder de documenten terug naar de schuldeiser of diens advocaat, waarna de procedure direct wordt gestaakt. De schuldeiser kan hierna alsnog een gerechtelijke invorderingsprocedure starten. Ten slotte kan de schuldenaar nog besluiten niet te reageren op de aanmaning.

Het proces-verbaal na uitblijven van een reactie

Als na een maand nog geen reactie van de schuldenaar binnen is, start een wachtermijn van acht dagen. Indien de schuld niet wordt betwist, stelt de gerechtsdeurwaarder acht dagen na het verstrijken van de termijn van een maand een pv van niet-betwisting op. De termijn van acht dagen moet waarborgen dat mogelijke onderhandelingen alsnog afgerond kunnen worden, en vangt de termijn tussen de betaalopdracht en betaling van de rekening op. Het pv kan uitgereikt worden in (een van) de volgende gevallen: (1) bij niet betalen binnen de termijn van een maand; (2) bij niet betwisting van de schuld; (3) bij niet akkoord over betalingsregeling; (4) bij stilzwijgen van de debiteur; (5) bij niet nakomen van de afbetalingsregeling. Het pv bevat naast de reden van opstelling, ook dezelfde gegevens als de aanmaning.¹³

Registratie in het CROS en titel tot tenuitvoerlegging

Alle gegevens die nodig zijn om na te gaan of de procedures correct zijn verlopen en om aan het pv van niet-betwisting uitvoering te kunnen geven, zijn opgeslagen in het CROS. Een magistraat – een rechter – van het Beheers- en Toezichtcomité bij het CBB¹⁴ gaat na of het pv van niet-betwisting alle noodzakelijke inhoudelijke gegevens bevat (art. 1394/24, § 2 Ger.W.). De magistraat moet de wettelijke vormvereisten marginaal toetsen.¹⁵ In de praktijk gebeurt die controle voor een groot deel geautomatiseerd. Het systeem controleert of aan bepaalde noodzakelijke eisen is voldaan (advocaat ingeschakeld, registratie in Kruispuntbank van

¹² Verslag van de eerste lezing, Parlementaire stukken Kamer 2014-15, nr. 54-1219/005, p. 85.

¹³ Voor een voorbeeld zie bijlage 2.

¹⁴ Het CBB is een gecentraliseerd register met alle informatie over beslag, delegatie, overdrachten en collectieve schuldenregelingen van debiteuren. De Nationale Kamer voor Gerechtsdeurwaarders België (NKGB) beheert dit bestand onder controle van een Beheers- en Toezichtcomité dat bestaat uit vertegenwoordigers van alle gebruikersgroepen en enkele nauw betrokken instellingen zoals de Privacycommissie. www.gerechtsdeurwaarders.be/nkgb-cnhd/welkom/nationale-kamer/cbb.

¹⁵ 'De inhoudelijke controle gebeurt door de rechter [in een gerechtelijke procedure] indien men na de afgifte van de uitvoerbare titel de schuldvordering wenst te betwisten.' (Verslag van de eerste lezing, Parlementaire stukken Kamer 2014-15, nr. 54-1219/005, p. 85.)

Ondernemingen (KBO), maximale bedrag proceskostenveroordeling, geen schuld uit faillissement of collectieve schuldenregeling, bewijsstukken aanwezig, termijnen in acht genomen). Pv's die hier niet aan voldoen worden niet aangeboden aan de magistraat. De magistraat krijgt op zijn scherm een lijst met pv's en kan van alle pv's of steekproefsgewijs de onderliggende stukken in het systeem bekijken en al dan niet goedkeuren. Dat goedkeuren gebeurt door een vinkje te zetten bij het dossier. In dat geval is het pv uitvoerbaar verklaard en wordt het voorzien van een formulier van tenuitvoerlegging. Die uitvoerbare titel impliceert dat de gerechtsdeurwaarder beslag kan leggen op de goederen van de schuldenaar. Na het verkrijgen van een uitvoerbare titel kan een schuldenaar zich alsnog verzetten tegen de titel zelf. De tenuitvoerlegging kan worden geschorst door het indienen van een verzoekschrift op tegenspraak (art. 1394/24 §3 Ger.W.).

Het gebruik van de procedure

In tabel 2.1 is te zien dat in de periode juli 2016 - september 2018 (27 maanden) meer dan 58.000 IOS-zaken zijn gestart. Inmiddels zijn, in de periode juli 2016 - 15 augustus 2018, ruim 54.000 zaken afgehandeld. Bij 1,6% van de dossiers is de vordering betwist. Bij 57% van de zaken is een pv van niet-betwisting uitvoerbaar verklaard. In de andere gevallen is de vordering nog op de valreep betaald voor de aanmaning (13%) of na de aanmaning voldaan (27%). In 1,5% van de zaken loopt er een afbetalingsregeling.

Tabel 2.1 Aantal IOS-procedures en afhandeling

	Aantal	Percentage
Geopende dossiers 2 juli 2016 t/m 30 september 2018	58.046	
Afgehandelde dossiers 2 juli 2016 t/m 15 augustus 2018	54.241	100
Waarvan:		
Betaald voor betekening aanmaning	6.810	13
Betaald na betekening aanmaning	14.792	27
Afbetalingsplan	796	1,5
Pv van niet-betwisting	30.968	57
Betwisting	875	1,6

Bron: Sam-Tes kenniscentrum voor gerechtsdeurwaarders

Doorlooptijd van de procedure

Uit bovenstaande beschrijving van de procedure blijkt dat de doorlooptijd tussen de start van de procedure (de aanmaning) en het pv van niet-betwisting, minstens een maand en acht dagen bedraagt. Daarna volgt de controle en uitvoerbaarverklaring door de magistraat van het Beheers- en Toezichtcomité. Volgens informatie van Sam-Tes duurt dit gemiddeld twee tot vijf dagen, afhankelijk van de magistraat en hoe uitvoerig hij de zaken toetst. De gemiddelde doorlooptijd tussen de aanmaning en het verkrijgen van een uitvoerbare titel is ongeveer zes weken.

Hoe de doorlooptijd van de IOS procedure zich verhoudt tot die van een verstekzaak bij de Belgische ondernemingsrechtbank is onduidelijk. Er zijn geen publicaties over doorlooptijden van gerechtelijke zaken. Formele termijnen zijn:

- wachttermijn van acht dagen tussen betekening dagvaarding en de inleidende zitting (art. 707, eerste lid Ger.W.);
- termijn van maximaal één maand om uitspraak te doen (art. 770, eerste lid Ger.W.);
- daarna moet de grosse van het verstekvonnis worden aangevraagd op basis waarvan de uitvoering kan plaatsvinden (art. 790-791 Ger.W.).

De ervaring is dat de doorlooptijden van gerechtelijke procedures erg verschillen per regio. Sommige rechtbanken doen direct na de zitting¹⁶ uitspraak, andere na (maximaal) vier weken. De grootste vertragende factor is echter de volgende stap: de registratie van het vonnis bij een regionaal registratiekantoor¹⁷ en de verwerking van het geregistreerde vonnis op de griffie. De snelheid van deze stap wisselt per locatie. Het kan in sommige regio's lang duren voordat het proces van registratie is afgerond en advocaten een grosse van het verstekvonnis, dat wil zeggen een uitvoerbare titel, in handen hebben.¹⁸

Ervaren knelpunten

In de uitvoeringspraktijk zijn de volgende knelpunten naar voren gekomen.¹⁹

- Schuldenaren gebruiken niet altijd het antwoordformulier; ze reageren ook telefonisch of via email.
- Soms dienen schuldeisers (via hun advocaat) aparte facturen in voor een rechtsplegingsvergoeding of hogere bedragen voor nalatigheidsrente en schadevergoeding (die in de IOS-procedure zijn gemaximeerd op 10%, zie paragraaf 2.3). Op die manier proberen schuldeisers toch kosten vergoed te krijgen waar ze geen recht op hebben.
- Hoofdelijk aansprakelijken van een vennootschap onder firma (VOF) kunnen geen gebruikmaken van de procedure. Bij grensoverschrijdende facturen is het lastig vast te stellen wat 'gelijkwaardige ondernemingsdatabanken van andere lidstaten van de Europese Unie' zijn. Inmiddels zijn de ondernemingsdatabanken van zeven landen als 'gelijkwaardig' verklaard.²⁰
- Er is discussie over het bepalen van de hoofdsom als de schuldenaar al gedeeltelijk heeft afbetaald. De hoofdsom bepaalt het maximum van 10% aan terug te vorderen nalatigheidsrente en schadevergoeding op de schuldenaar (zie paragraaf 2.3). De hoofdsom was voordien altijd het oorspronkelijk te betalen bedrag, ook als de schuldenaar al gedeeltelijk had betaald. De discussie gaat erover of voor het bepalen van de hoofdsom uitgegaan moet worden van het openstaande bedrag op het moment van opstarten van de IOS-procedure. Dit leidt dan tot een lager bedrag voor de 10% terug te vorderen kosten.

2.3 Kosten voor partijen

Voor de schuldeiser vallen in de IOS-procedure verschillende kosten weg in vergelijking met de Belgische gerechtelijke procedure. Dit zijn:²¹

- registratiekosten per akte (€ 50);²²
- kosten van dagvaarding;
- rolrechten (€ 100);²³
- expeditierechten (enkele euro's).²⁴

¹⁶ Ook bij onbetwiste vorderingen is er altijd een zitting waarbij een advocaat aanwezig is. Dergelijke zaken worden in België dus niet schriftelijk en zonder advocaat afgedaan zoals wel vaak gebeurt in Nederland.

¹⁷ In België worden gerechtelijke akten, exploit en processen-verbaal van gerechtsdeurwaarders geregistreerd in een regionaal registratiekantoor. Daarvoor moeten registratierechten worden betaald.

¹⁸ Informatie uit een gesprek met een medewerker van Sam-Tes.

¹⁹ Informatie uit een gesprek met een medewerker van Sam-Tes.

²⁰ www.ejustice.just.fgov.be/eli/bsluit/2018/08/17/2018013638/staatsblad, geraadpleegd oktober 2018.

²¹ www.gerechtsdeurwaarders.be/sam-tes/cros, geraadpleegd oktober 2018.

²² Deze vrijstelling geldt voor alle akten van de IOS-procedure (aanmaning, pv van niet betwisting).

²³ In Nederland griffierechten; deze bedragen € 100 voor een zaak bij de Ondernemingsrechtbank; www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/rechterlijke-orde/context-hoven-en-rechtbanken/tarieven, geraadpleegd oktober 2018.

De kosten van de dagvaarding vallen dan wel weg, maar de kosten van de aanmaning tot betalen komen daarvoor in de plaats. Bovendien moet de schuldeiser betalen voor het opstellen van het pv van niet-betwisting, terwijl voor het opstellen van een gerechtelijk vonnis geen kosten in rekening worden gebracht.

Tabel 2.2 geeft een beknopt overzicht van de kostenverschillen tussen de IOS-procedure en de gerechtelijke procedure in België.²⁵ De bedragen voor 'aanmaning tot betalen' zijn de kosten voor het opstellen van de aanmaning en de betekening ervan. De kosten voor het 'pv van niet-betwisting' zijn enkel de tarieven voor het opstellen van het pv en niet de betekening. Een betekening van het pv kost ongeveer € 200. Datzelfde bedrag betaalt men ook ongeveer voor de betekening van een gerechtelijk vonnis.²⁶ De dagvaardingskosten zijn inclusief rol- en registratierechten en de kosten voor betekening. In de laatste kolom van tabel 2.2 is te zien dat het verschil in kosten tussen de IOS- en gerechtelijke procedure kleiner wordt naarmate de hoofdsom hoger wordt. Dit komt door de toenemende kosten voor het opstellen van het pv van niet-betwisting. Het verschil tussen de kosten voor de aanmaning en de dagvaarding is voor alle factuurbedragen constant: € 153,70 (de kosten voor rol- en registratierechten).

Tabel 2.2 Vergelijking kosten (exclusief btw) IOS-procedure en gerechtelijke procedure in België

Bedrag factuur	IOS		Gerechtelijke procedure		Verskil IOS- gerechtelijke procedure
	Aanmaning tot betalen (incl. betekening)	Pv van niet- betwisting (excl. betekening)	Dagvaarding (incl. rolrecht, registratiekosten, betekening)	Gerechtelijk vonnis (excl. betekening)*	
€ 100	€ 89,39	€ 21,43	€ 243,09	0	- € 132,27
€ 300	€ 103,58	€ 35,62	€ 257,28	0	- € 118,08
€ 650	€ 124,96	€ 57,00	€ 278,66	0	- € 96,70
€ 2.000	€ 139,20	€ 71,24	€ 292,90	0	- € 82,46
€ 10.000	€ 153,38	€ 85,42	€ 307,08	0	- € 68,28

* Exclusief expeditierechten (enkele euro's).

Bron: Sam-Tes, bedragen 2016; www.gerechtsdeurwaarders.be/sam-tes/cros

Voor schuldenaren vallen in de IOS-procedure bepaalde kostenveroordelingen weg die er wel zijn bij een gerechtelijke procedure. Ten eerste zijn schuldenaren voordeliger uit vanwege de lagere kosten voor de aanmaning tot betalen in vergelijking met de dagvaarding (door het wegvallen van rol- en registratierechten; zie tabel 2.2). Daar staat wel tegenover dat kosten voor het opstellen van het pv van niet-betwisting op hen verhaald kunnen worden, en die nemen toe met de hoogte van de vordering. Ten tweede is er een grens gesteld aan andere proceskosten die de schuldeiser kan verhalen op de schuldenaar. Voor de schuldeiser is de IOS-procedure in dit opzicht nadeliger. In tabel 2.3 staan de kosten die de schuldeiser, naast de hoofdsom, kan vorderen op de schuldenaar in de IOS-procedure en de gerechtelijke procedure. Het grootste verschil is dat in de IOS-procedure de kosten voor nalatighedsinteressen en schadevergoeding samen, beperkt zijn tot een maximum van 10% van de hoofdsom. Tevens kan de schuldeiser geen vergoeding voor zijn advocaatkosten verhalen op de schuldenaar.

²⁴ De kosten om op basis van het origineel van het vonnis een uitgifte (grosse of expeditie) af te leveren (een titel), dus een officieel document waarmee het vonnis gedwongen kan worden uitgevoerd.

²⁵ Bron: www.gerechtsdeurwaarders.be/sam-tes/cros, geraadpleegd oktober 2018.

²⁶ Informatie uit gesprek met medewerker Sam-Tes.

Tabel 2.3 Te vorderen kosten door de schuldeiser; IOS-procedure en gerechtelijke procedure in België

IOS	Gerechtelijk
- Forfaitaire vergoeding van € 40 ter dekking van eigen invorderingskosten (art. 6 Wet betalingsachterstand handelstransacties; WBH) ^a	- Forfaitaire vergoeding van € 40 ter dekking van eigen invorderingskosten (art. 6 WBH)
- Nalatigheidsinteressen en schadevergoeding, samen beperkt tot een maximum van 10% van de hoofdsom (art. 1394/20 Ger.W.)	- Nalatigheidsinteressen (8%; art. 5 WBH) - Schadevergoeding die in de praktijk 10% van de hoofdsom bedraagt, waarbij in de rechtspraak vaak een maximum wordt bepaald van € 2.500
- Gerechtsdeurwaarderskosten ^b Zie tabel 2.2	- Gerechtsdeurwaarderskosten (art. 1024 Ger.W.) Zie tabel 2.2 - Rolrechten, registratiekosten (art. 1018 lid 1 Ger.W.) - Rechtsplegingsvergoeding (art. 1022 Ger.W.), zijnde een forfaitair bedrag voor de advocaatkosten

^a Wet 2 augustus 2002, BS 07-08-2002.

^b Wetsontwerp (PPI), Parlementaire stukken Kamer 2014-15, nr. 54 K1219-1, 29.

Al met al is het voordeliger zijn van de IOS-procedure voor de schuldeiser of schuldenaar onder andere afhankelijk van de hoogte van de vordering. Hoe hoger de vordering hoe meer proceskosten er op de schuldenaar verhaald kunnen worden door de toenemende kosten voor het pv van niet-betwisting en het oplopen van het bedrag van de 10% bijkomende kosten. Bij die laatste kosten kan de rechter in een gerechtelijke procedure die bedragen – vooral bij hoge vorderingen – matigen. In een IOS-procedure gebeurt dat niet. De hoogte van de vordering bepaalt waarschijnlijk ook de hoogte van het ereloon dat een advocaat voor zijn inzet vraagt en dus het bedrag dat een schuldeiser kwijt is bij een IOS-procedure of terug kan vorderen bij een gerechtelijke procedure.²⁷

Kosten die advocaten en deurwaarders in rekening brengen

Het invorderen van onbetwiste schulden via de IOS-procedure is een van de ambtelijke taken van gerechtsdeurwaarders waarvoor zij een ministerieplicht hebben (artikel 519, §1, 1bis); de wet is hierop aangepast. In tabel 2.2 zijn de kosten die gerechtsdeurwaarders in rekening kunnen brengen bij een IOS-procedure weergegeven. Gerechtsdeurwaarderstarieven worden bepaald aan de hand van bepaalde handelingen die zij uitvoeren en de hoogte van de vordering. Zowel de tarieven voor de IOS-procedure als de gerechtelijke procedure zijn gebaseerd op het koninklijk besluit 30 november 1976. De tarieven zijn wettelijk vastgelegd en worden jaarlijks geïndexeerd, 'aangezien gerechtsdeurwaarders door de wetgever bevoegdheden hebben gekregen die zij alleen kunnen uitvoeren'²⁸ (koninklijk besluit 30 november 1976). Gerechtsdeurwaarders zijn er deontologisch toe gehouden het volledige tarief, maar ook niet méér dan dit tarief toe te passen.

Het ereloon dat advocaten kunnen vragen voor een IOS-procedure ligt niet vast. Tarieven zijn vrij.²⁹ Dit geldt ook voor de gerechtelijke procedure.

²⁷ In gesprekken zijn bedragen genoemd van € 40 tot € 300 voor een IOS-procedure, afhankelijk van de advocaat die men inschakelt en/of de hoofdsom van de vordering.

²⁸ Bron: www.gerechtsdeurwaarders.be/nkgb-cnhd/de-gerechtsdeurwaarder/wat-kost-de-gerechtsdeurwaarder.

²⁹ In gesprekken zijn bedragen genoemd van € 40 tot € 300 voor een IOS-procedure, afhankelijk van de advocaat die men inschakelt en/of de hoofdsom van de vordering.

2.4 Waarborgen

Om de rechtsbescherming van de schuldenaar te borgen, heeft de wetgever diverse waarborgen verbonden aan de invoering van de IOS procedure. Formeel worden de volgende waarborgen genoemd.

Ten eerste is voor het starten van de procedure de tussenkomst van een advocaat verplicht gesteld. Deze moet nagaan of de schuldvordering aan de wettelijke voorwaarden voldoet. De minister verantwoordde de verplichte tussenkomst van de advocaat wegens diens functie als 'eerste rechter' binnen de procedure. De taak als eerste rechter houdt meer in dan alleen het behartigen van de eigen financiële belangen en die van de schuldeiser. De advocaat die aan een beroepscode is onderworpen, moet ook waken over de belangen van de schuldenaar en moet erop toezien dat geen ondoordachte verzoeken worden ingediend (De Jaeger, 2017).

Ten tweede is de inschakeling van een gerechtsdeurwaarder verplicht. Artikel 519, §1 Ger.W., dat de taken van de gerechtsdeurwaarder opsomt, is daarvoor aangepast. Het is de taak van de gerechtsdeurwaarder om bemiddelend en informerend op te treden.³⁰

Ten derde kan de schuldenaar op diverse momenten aangeven of hij de schuld of de hoogte ervan betwist. Bovendien zijn de kosten, boetes, en rentes die boven op de hoofdsom kunnen worden gevraagd bij wet beperkt.³¹ In de procedure is er geen specifieke aandacht voor de (mogelijk kwetsbare) achtergrond van de ondernemer.³²

Ten vierde heeft de wetgever voorzien in de controle door een rechter. Het pv van niet-betwisting wordt uitvoerbaar verklaard door een magistraat van het Beheers- en Toezichtcomité bij het CBB, en dus niet door de deurwaarder zelf. De wetgever wil op deze manier voorkomen dat de titel tot tenuitvoerlegging te makkelijk wordt verschaft.

In de wet zijn tevens een aantal waarborgen ingevoerd ter bescherming van de persoonsgegevens (art. 1394/27 Ger.W.). In het CROS komen alle gegevens die nodig zijn om na te gaan of de procedures voor de invordering van onbetwiste geldschulden correct zijn verlopen en om aan het pv van niet-betwisting uitvoering te kunnen geven. Alleen gerechtsdeurwaarders die staan ingeschreven in het NKGB-register kunnen gegevens in het CROS raadplegen. Na de uitvoerbaar verklaring van een pv van niet-betwisting, kan alleen de NKGB de gegevens nog raadplegen. Dit moet tevens de transparantie van de procedure waarborgen. Gegevens worden maximaal tien jaar bewaard. Elke persoon die gegevens uit het CROS te zien krijgt, heeft zich te houden aan het beroepsgeheim en de strafrechtelijke bepaling van artikel 458 Strafwetboek (Lombardi & Nelissen, 2016).

2.5 Rol overheid en beheer van het CROS

In deze paragraaf beschrijven we de rol van de overheid bij de IOS-procedure en welke kosten met het ontwikkelen en uitvoeren van de procedure zijn gemoeid. En meer specifiek wie het CROS beheert en welke kosten daaraan zijn verbonden.

³⁰ Wetsontwerp houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, Parlementaire Stukken Kamer 2014-15, nr. 1219/005, Brussel, 233.

³¹ Zie ook: www.koengeens.be/policy/e-deposit, bericht 22 juni 2016, geraadpleegd oktober 2018.

³² Dit gebeurt wel via de Kamers voor Handelsonderzoek. Dit moet voorkomen dat er onnodige procedures worden gestart en extra kosten worden gemaakt als duidelijk is dat ondernemers niet kunnen betalen.

Rol en kosten voor de overheid

Gegevens over de rol van de Belgische overheid en de kosten die zij draagt voor de IOS-procedure zijn gebaseerd op wetteksten en een gesprek met een vertegenwoordiger van Sam-Tes.

Ten eerste heeft de Belgische overheid de rol van wetgever en in die zin is zij verantwoordelijk voor het stelsel rondom de IOS-procedure. Verder zijn er in de wet nog enkele specifieke taken voorzien:

- Om de juistheid na te gaan van de gegevens die in het CROS worden ingevoerd en het CROS voortdurend te kunnen bijwerken, heeft de NKGB toegang tot identificatienummers van natuurlijke personen uit het rijksregister. De Koning stelt de wijze vast waarop de informatiegegevens van het rijksregister aan de NKGB worden overgezonden. Hij kan eveneens nadere regels vaststellen betreffende het gebruik van het identificatienummer van het rijksregister door de NKGB (art. 1394/27 Ger.W. § 5).
- De Koning bepaalt de nadere regels voor de inrichting en werking van het CROS (art. 1394/27 Ger.W. § 7).
- De Koning bepaalt het model van het antwoordformulier bedoeld in artikel 1394/22 en het model van het pv van niet-betwisting, de wijze waarop dat pv uitvoerbaar wordt verklaard en het model van het formulier van tenuitvoerlegging bedoeld in artikel 1394/24 (art. 1394/25 Ger.W.).

Er is geen specifieke controle vanuit de Federale Overheidsdienst Justitie op de uitvoering van de IOS-procedure. Men houdt een vinger aan de pols doordat de NKGB maandelijks een overzicht naar de Federale Overheidsdienst stuurt van het aantal afgehandelde zaken en de wijze waarop ze zijn afgehandeld (zie tabel 2.1). De NKGB is verantwoordelijk voor de controle op de werking en het gebruik van het CROS (art. 1394/27 Ger.W. § 1, § 6). Het toezicht op de betrokken beroepsgroepen (advocaten, gerechtsdeurwaarders, rechters) valt onder het reguliere toezicht dat voor deze beroepsgroepen geldt.

Voor de overheid zijn geen extra kosten verbonden aan het opzetten en de uitvoering van de IOS-procedure. Het systeem is ontwikkeld met een financiële reserve die over de jaren is opgebouwd uit inkomsten van het CBB-register. Voor het raadplegen van dat register betalen gebruikers een bedrag. Dat geld wordt beheerd door de NKGB en heeft geen geormerkte bestemming. Deze reserve is gebruikt voor het ontwikkelen en de uitvoering van het IOS-systeem.

Er zijn ook geen extra kosten voor de inzet van rechters. Bij de uitvoering zijn vier rechters betrokken, twee Nederlandstalige en twee Franstalige. Per taalgroep is er één rechter per week minimaal vijf minuten per dag werkzaam. Zij doen dit vanuit hun functie bij het Beheers- en Toezichtcomité.

Beheer van het CROS en het registratieproces

Zoals gezegd, is de NKGB verantwoordelijk voor de controle op de werking en het gebruik van het CROS. De beroepsorganisatie beheert ook het register. De keuze om de NKGB een centrale rol toe te bedelen bij het CROS, vloeit volgens de wetgever voort uit haar wettelijke bevoegdheden en de waarborgen die zij biedt (art. 555/1 Ger.W.) en de door haar in het verleden opgebouwde relevante kennis, expertise en knowhow, onder meer naar aanleiding van de informatisering van het CBB.³³

Het registratieproces in het CROS verloopt als volgt (zie ook figuur 2.2). De gerechtsdeurwaarder stuurt afschriften van exploitanten, betekeningen, kennisgevingen, mededelingen, betalingsfaciliteiten en pv's – en eventuele bijlagen – binnen drie werkdagen aan het centraal register. Dat gebeurt via een elektronische procedure.

³³ Koninklijk besluit van 16 juni 2016, Belgisch Staatsblad 22 juni 2016.

Gerechtsdeurwaarders kunnen de gegevens rechtstreeks registreren en raadplegen in het register. Als een gerechtsdeurwaarder een dossier in het centraal register opent dan worden de volgende gegevens geregistreerd:

- het dossiernummer van de gerechtsdeurwaarder en van de opdrachtgever;
- de gegevens van de opdrachtgever of schuldeiser en van de schuldenaar;
- de gegevens van de advocaat van de opdrachtgever;
- de gegevens van de gerechtsdeurwaarder die het dossier aanmaakt en van de gerechtsdeurwaarder die het dossier uitvoert; en
- de vordering waarvoor de procedure is opgestart.

Ook wanneer de gerechtsdeurwaarder een aanmaning tot betaling heeft betekend, wordt een aantal gegevens in het register ingevoerd. Er worden ook extra gegevens geregistreerd wanneer:

- de schuldenaar met het antwoordformulier de vordering betwist;
- het pv van niet-betwisting wordt neergelegd in het register; en
- het pv uitvoerbaar wordt verklaard.

Een rechter van het Beheers- en Toezichtcomité kan vervolgens het pv van niet-betwisting uitvoerbaar verklaren als de vormvereisten in orde zijn.

De verzending van het uitvoerbaar verklaard pv gebeurt op een beveiligde manier om de herkomst, de vertrouwelijkheid en de integriteit van de inhoud te verzekeren.³⁴ Om te kunnen controleren of de gerechtsdeurwaarder binnen zijn bevoegdheden blijft, worden alle handelingen in het register gelogd. Via e-ID en pincode wordt de identiteit van de gebruiker vastgesteld, om te zorgen dat alleen degenen die over de nodige rechten beschikken toegang krijgen tot het dossier.

Naast de toegang is ook het gebruik beveiligd. De transmissie van data gebeurt met gebruik van cryptografie en digitale certificaten. Zo moet het register de noodzakelijke waarborgen bieden op het vlak van authenticatie en autorisatie.

De betrokken partijen waarvan persoonsgegevens worden verwerkt hebben recht op informatie, toegang, verbetering van de opgenomen gegevens, zoals dit wettelijk is voorzien.³⁵

Het register moet zo de noodzakelijke waarborgen bieden voor het correcte verloop van de procedure, de controlebaarheid hierop, de beveiliging en bewaring van de gegevens en de koppeling met gegevens van het rijksregister in een beveiligde omgeving.³⁶

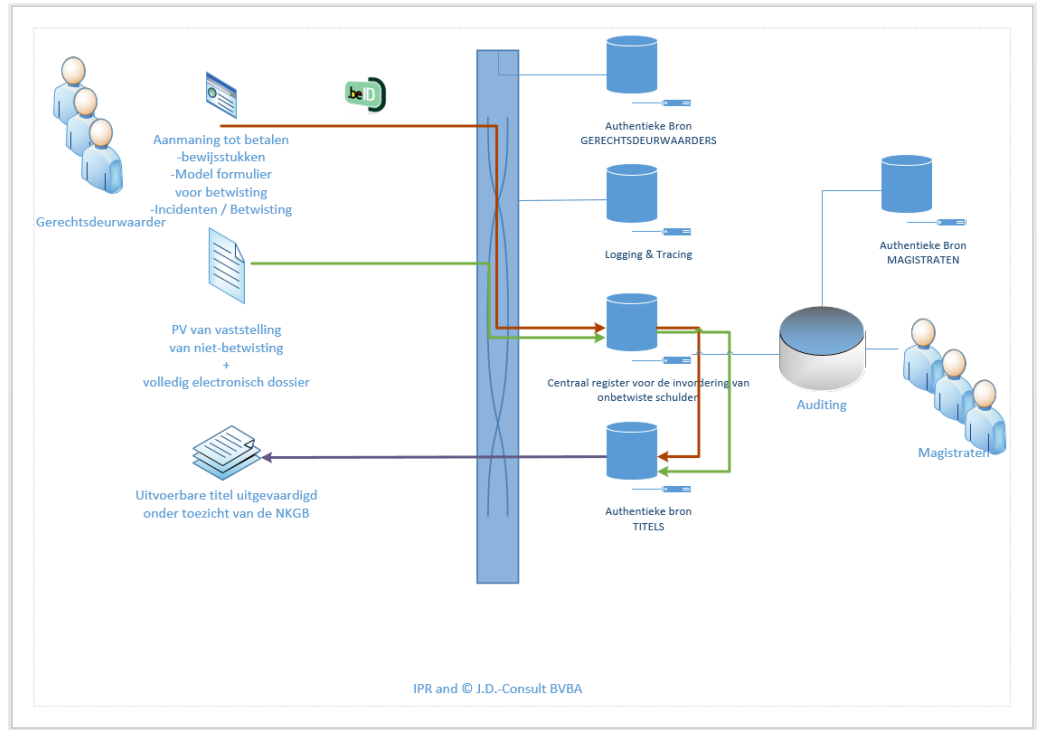
Zoals in de vorige paragraaf reeds vermeld, is het systeem bekostigd vanuit inkomsten uit het CBB. Voor het gebruik van het CROS betalen gerechtsdeurwaarders geen vergoeding. De kosten voor het gebruik zijn verweven in hun lidmaatschapstarief van de NKGB en de tarieven voor de aanmaningen en het pv van niet-betwisting.

³⁴ Koninklijk besluit van 16 juni 2016, Belgisch Staatsblad 22 juni 2016.

³⁵ Koninklijk besluit van 16 juni 2016, Belgisch Staatsblad 22 juni 2016.

³⁶ Koninklijk besluit van 16 juni 2016, Belgisch Staatsblad 22 juni 2016.

Figuur 2.2 Schema CROS voor b2b-dossiers

3 Voor- en nadelen IOS-procedure in België

In de literatuur en op websites van advocatenkantoren worden verschillende voor- en nadelen genoemd van de IOS-procedure ten opzichte van de gerechtelijke procedure in België. In dit hoofdstuk gaan we in op de mogelijke voor- en nadelen voor de schuldeiser, de schuldenaar en de Belgische overheid. Belangrijk punt hierbij is dat een genoemd voordeel voor een schuldeiser, tegelijkertijd vaak een nadeel is voor een schuldenaar, en andersom. Tevens bespreken we andere discussiepunten die in de literatuur naar voren komen.

3.1 Voor- en nadelen voor schuldeiser

Sneller

Hoewel concrete vergelijkende cijfers over doorlooptijden ontbreken, heeft naar oordeel van verschillende auteurs de IOS-procedure een kortere doorlooptijd dan de Belgische gerechtelijke incassoprocedure (Lombardi & Nelissen, 2016; Van Oldeneel, 2015). Na de termijn van één maand en acht dagen kan de gerechtsdeurwaarder het pv van niet-betwisting opmaken. Na ongeveer twee tot vijf dagen wordt dit pv uitvoerbaar verklaard door een magistraat van het Beheers- en Toezichtcomité. In vergelijking met de gerechtelijke procedure, waar volgens sommigen rekening gehouden moet worden met lange wachttijden (soms enkele maanden), gerechtelijke vakanties, lange beraadslagingen van rechters en lange wachttijden op de griffie, lijkt de IOS-procedure sneller te verlopen (Lombardi & Nelissen, 2016). De indruk wordt gewekt dat doorlooptijden van gerechtelijke procedures sterk uiteen kunnen lopen, terwijl dit bij de IOS-procedure minder het geval is.

Starten zaak goedkoper

Zoals besproken in het vorige hoofdstuk is de IOS-procedure voor schuldeisers in bepaalde gevallen goedkoper dan de gerechtelijke incassoprocedure in België. Het wegvallen van de kosten voor rol- en expeditierechten en het registratierecht leveren een voordeel op ten opzichte van het voeren van een gerechtelijke procedure. Sommigen nemen aan dat de beperkte tussenkomst van de advocaat bij een IOS-procedure ook aanleiding zal geven tot een lager ereloon in vergelijking met een gerechtelijke procedure. Het bijwonen van een drukke inleidingszitting om een verstekvonnis te vragen, kan een advocaat al gauw een groot deel van een voormiddag kosten (De Bus, 2016). De kosten voor schuldeisers om een zaak te starten (waarvan zij wellicht nooit een cent vergoed krijgen), liggen dus lager bij de IOS-procedure dan bij een gerechtelijke procedure.

Langer en duurder bij betwisting

De bovengenoemde voordelen vallen weg als de vordering tijdens de IOS-procedure wordt betwist. De schuldeiser moet dan alsnog een gerechtelijke procedure starten. Niet alleen vallen dan de voordelen weg, het gehele proces wordt duurder en langer (Szulanski, 2016). Indien de schuldeiser alsnog een gerechtelijke procedure moet starten komen de kosten daarvan nog bovenop de al eerder gemaakte kosten van de IOS-procedure. Hetzelfde geldt voor de doorlooptijd, waardoor de schuldeiser dus niet alleen duurder uit is maar ook langer bezig is om zijn titel te krijgen. Daar komt bij dat de drempel voor de schuldenaar om de vordering te betwisten laag is volgens verschillende auteurs. Het kan eenvoudig via het antwoordformulier, hoeft in de praktijk niet goed inhoudelijk te worden gemotiveerd en is ook na het pv van

niet-betwisting mogelijk. De schuldenaar heeft daardoor de mogelijkheid de procedure te rekken (De Jaeger, 2017). Op diverse websites van advocatenkantoren is te zien dat dit als een risicofactor en nadeel wordt ervaren.³⁷ In tabel 2.1 hebben we gezien dat betwisting tijdens de IOS-procedure echter weinig voorkomt (1,6%). Over betwisting na het pv van niet-betwisting zijn geen gegevens bekend, maar er zijn geen signalen dat dit veel voorkomt.

Beperkte vordering rente en geen rechtsplegingsvergoeding

Diverse auteurs noemen als nadeel dat de schuldeiser minder kosten op de schuldenaar kan verhalen dan in een gerechtelijke procedure.³⁸ De vordering van rente en schadevergoeding samen is beperkt tot maximaal 10% van de hoofdsom en er is geen vergoeding voorzien voor de verplichte tussenkomst van een advocaat (De Bus, 2015). In de gerechtelijke procedure kan 8% rente en 10% schadevergoeding op de hoofdsom, en een rechtsplegingsvergoeding worden gevorderd. De beperking van rente en schadevergoeding in de IOS-procedure betekent ook dat in de IOS-procedure geen rente over de hoofdsom in rekening wordt gebracht vanaf de betekening van het exploit van aanmaning (De Jaeger, 2017). Dit geldt ook als er een (langdurige) afbetalingsregeling wordt getroffen. Het bedrag dat in de uitvoerbare titel is opgenomen ligt vast tot het moment van betaling; er kan geen rente over worden vergoed.

Nutteloze kosten

Bovenstaande kosten- en batenafwegingen kunnen de schuldeiser in de richting duwen van een gerechtelijke procedure. Om dat te vermijden heeft de wetgever de financiële aantrekkingskracht van het IOS-traject willen vergroten. Onder andere door het ten laste leggen van nutteloze kosten (art. 1017 lid 1 Ger.W.) bij de partij die ze foutief heeft veroorzaakt (De Jaeger, 2017; Voet, 2017). Sommige rechtbanken oordeelden dat sprake was van nutteloze kosten als de schuldeiser voor een gerechtelijke invordering koos, terwijl de schuld en de omvang ervan niet werden betwist. Schuldeisers hadden dan immers voor de IOS-procedure kunnen kiezen. Bijgevolg veroordeelden de rechtbanken de schuldeisers tot de proceskosten en meer bijzonder tot de rechtsplegingsvergoeding, terwijl ze wel de hoofdsom kregen toegewezen. Het Hof van Cassatie heeft die visie afgewezen.³⁹ Het loutere feit dat een schuldeiser van een onbetwiste geldschuld ervoor kiest om geen gebruik te maken van de administratieve procedure tot het invorderen van de schuld, maakt op zich geen fout uit (De Jaeger, 2017; Voet, 2017). Het Grondwettelijk Hof heeft deze visie bekrachtigd.⁴⁰ Het komt er op neer dat, indien een schuldeiser kiest voor gerechtelijke invordering, de rechter niet zomaar de gerechtskosten ten laste kan leggen van de schuldeiser. De rechtbank is verplicht de schuldeiser te horen over deze kwestie. Als de schuldeiser kan aantonen dat hij een financieel en/of tijdsgebonden belang heeft bij gerechtelijke invordering dan is er geen sprake van een fout en dus ook geen sprake van nutteloze kosten (art. 1017, lid 1 Ger.W.).

³⁷ Zie onder andere, www.pauwelsadvocaten.eu/just-a-knack/artikel/a/27/Invordering-van-onbetwiste-geldschulden-Nieuwe-proceduremogelijkheden-sinds-2-juli-2016; www.dlpa.be/nl/nieuws/nieuwsbrieven/een-nieuwe-procedure-in-de-strijd-tegen-wanbetaling, geraadpleegd oktober 2018.

³⁸ Zie onder andere, www.debiteur-incasso.be/incasso-procedure.php; www.flanderijn.be/nieuws-trends/nieuws-berichten/ios-procedure-flanderijn-incasso-belgi%C3%AB/, geraadpleegd oktober 2018.

³⁹ Hof van Cassatie 12 oktober 2017, C.17.0120.N.

⁴⁰ Arrest 9 juli 2018 Belgisch Staatsblad; GwH 28 juni 2018, nr. 81/2018.

Betwisting pv van niet-betwisting

In tegenstelling tot een vonnis van de rechter, kan het pv van niet-betwisting onbeperkt worden aangevochten. In een gerechtelijke invorderingsprocedure is een vonnis (eventueel na beroep of verzet) definitief. Dit is niet het geval bij een pv van niet-betwisting. De tenuitvoerlegging kan worden geschorst door het indienen van een verzoekschrift op tegenspraak (art. 1394/24 §3 Ger.W.) en hier is geen termijn aan verbonden (De Jaeger, 2017).

Alleen KBO ingeschreven debiteuren

Doordat de IOS-procedure alleen van toepassing is op schuldeisers en schuldenaars die staan ingeschreven in de Kruispuntbank van Ondernemingen, zijn er zaken die buiten de boot vallen. Hieronder vallen bijvoorbeeld hoofdelijk aansprakelijken van een vennootschap onder firma. Voor deze personen is er geen andere mogelijkheid dan de gerechtelijke incassoprocedure.

3.2 Voor- en nadelen voor schuldenaar

Eenvoudige betwisting, geen verzetstermijn

Verschillende auteurs oordelen dat de lage drempel om de schuld te betwisten een van de voordelen is van de IOS-procedure voor schuldenaars (De Jaeger, 2017; Lombardi & Nelissen, 2016).

Ten eerste is het in de IOS-procedure eenvoudiger voor de schuldenaar om de schuld te betwisten. De gerechtsdeurwaarder moet in het exploit van aanmaning een formulier meezenden waarmee de schuld betwist kan worden. De schuldenaar kan vervolgens per post, fax of e-mail het antwoordformulier terugzenden, terwijl deze in een gerechtelijke procedure voor de rechter zou moeten verschijnen om de schuld te betwisten.⁴¹ Daar komt bij dat de schuldenaar in de praktijk de betwisting niet goed inhoudelijk hoeft te motiveren, omdat de gerechtsdeurwaarder niet de bevoegdheid heeft om de inhoud van de betwisting te beoordelen (De Jaeger, 2017).

Ten tweede heeft de schuldenaar een extra mogelijkheid om de vordering te betwisten. Daar waar een late betwisting bij een gerechtelijke invordering vaak meteen door de rechter wordt afgewezen omdat dit voor vertraging zorgt, kan de schuldenaar bij de IOS-procedure zelfs na de betekening van pv van niet-betwisting, de titel betwisten. De tenuitvoerlegging kan worden geschorst door het indienen van een verzoekschrift op tegenspraak (art. 1394/24 §3 Ger.W.). Naast het feit dat de wet geen termijn bepaalt waarbinnen de schuldenaar zijn vordering moet instellen, is er ook geen beperking opgelegd voor wat betreft de inhoud ervan (De Jaeger, 2017).

Lagere proceskostenveroordeling voor schuldenaar

Voor de schuldenaar is de IOS-procedure voordeliger omdat er minder proceskosten op hen verhaald kunnen worden dan bij een gerechtelijke procedure (Lombardi & Nelissen, 2016; De Jaeger, 2017). Ook kan er in de IOS-procedure geen rente op de hoofdsom in rekening worden gebracht vanaf de betekening van het exploit van aanmaning (De Jaeger, 2017).

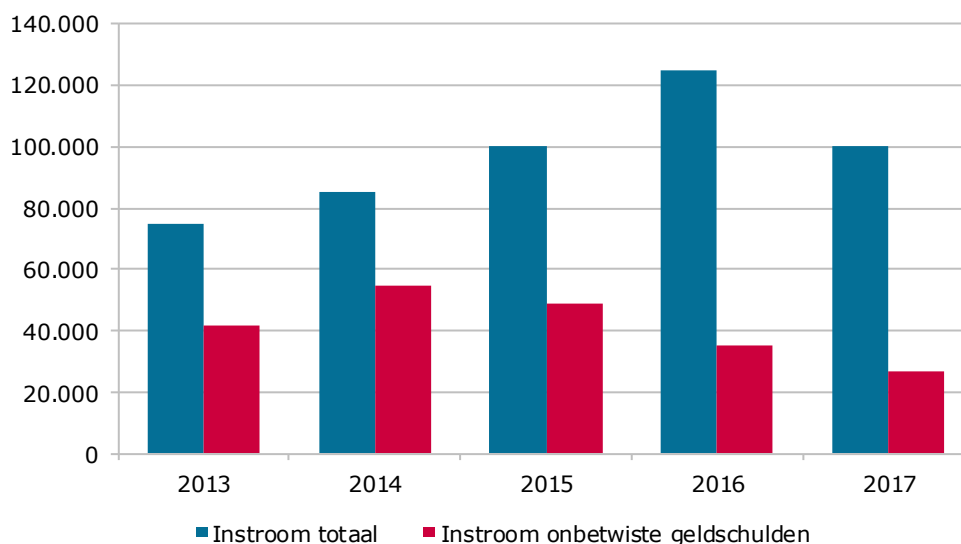
⁴¹ Schriftelijk kan formeel ook, maar dit gebeurt in de praktijk vrijwel niet. Tevens heeft de schuldenaar voor de betwisting in de IOS-procedure geen advocaat nodig en bij een gerechtelijke procedure wel.

3.3 Voor- en nadelen Belgische overheid

Werklast rechtbanken

Gezien het aantal bedrijven dat al gebruik heeft gemaakt van de IOS-procedure, lijkt de doelstelling om de werklast van de Ondernemingsrechtbanken te verminderen, gerealiseerd. Tussen juli 2016 en oktober 2018 zijn ruim 58.000 IOS-procedures gestart (zie tabel 2.1). Dit komt ongeveer neer op 25.800 dossiers per jaar. Slechts weinig zaken zijn sinds de start van de procedure betwist (875 zaken; 1,6%; zie tabel 2.1).⁴² Bijna alle zaken werden dus buiten de rechtbank om afgehandeld. Bij de Ondernemingsrechtbanken zien we een dalende instroom. Uit figuur 3.1 blijkt dat er tussen 2016 en 2017 bijna 22.500 zaken minder zijn ingestroomd. Dit betreft echter alle zaken. Beperken we ons tot de instroom van onbetwiste geldschulden dan begint die daling al na 2014 (zie figuur 3.1). In hoeverre de daling na 2015 wordt veroorzaakt door de intrede van de IOS-procedure in juli 2016 is niet met zekerheid te zeggen. Tussen 2015 en 2016 is de instroom met ongeveer 14.000 zaken afgenomen en tussen 2016 en 2017 met een kleine 8.000 zaken. In 2017 zijn naar schatting ruim 27.000 onbetwiste geldvorderingen binnengekomen bij de Ondernemingsrechtbank, terwijl in dat jaar ook ongeveer 26.000 IOS-procedures zijn gestart. Indien al die zaken bij de rechtbank terecht waren gekomen, zouden we ongeveer op het niveau van zaken in 2014 zitten. Het is dus mogelijk dat schuldeisers de IOS-procedure gebruiken voor het invorderen van geldschulden die ze voorheen afschreven.

Figuur 3.1 Instroom zaken Ondernemingsrechtbanken

Bron: www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/rechterlijke-orde/beheer-en-ondersteuning/college-van-hoven-en-rechtbanken/statistieken; FOD Justitie (2017, p. 47, tabel 4, cijfers 2017 voorlopig)

Wegvallen inkomsten uit rol- en registratierecht

Voor de IOS-procedure hoeft de schuldeiser geen rol- en registratierecht te betalen. Een nadeel voor de Belgische overheid is dus dat deze inkomsten wegvallen (De Jaeger, 2017; Vander Meulen, 2016).

⁴² Er zijn geen berichten dat verzet tegen het pv van niet-betwisting regelmatig voorkomt, hooguit sporadisch; cijfers daarover zijn er echter niet. Gebaseerd op gesprek medewerker Sam-Tes.

3.4 Discussiepunten

Diepgang en doorlooptijd van de controle door de magistraat

Er zijn twijfels over de inhoud van de taak van de magistraat van het Beheers- en toezichtcomité en de mogelijk vertragende factor die deze kan vormen. Deze rechter moet het pv van niet-betwisting uitvoerbaar verklaren. Sommigen vragen zich af wat de toegevoegde waarde van de tussenkomst van die magistraat in de praktijk is en hoe diep die controle gaat (*de Tijd*, 8 juli 2017;⁴³ De Leval et al., 2015; Szulanski, 2016). Als deze rechter alle aanvragen moet controleren, achten sommigen de kans reëel dat deze stap van de procedure voor een opstopping zal zorgen (De Leval et al., 2015). De wet schrijft niet voor binnen welke termijn de uitvoerbaarverklaring door de magistraat moet gebeuren, wat dus een onzekere doorlooptijd met zich meebrengt (De Jaeger, 2017).

Kritiek van de Orde van Vlaamse balies (OVB)

De OVB heeft over drie punten een procedure aangespannen over de IOS-procedure en is op alle drie punten in het ongelijk gesteld door het Grondwettelijk Hof.⁴⁴

- a *De monopoliepositie van de gerechtsdeurwaarder.* De OVB vecht het verschil in behandeling tussen gerechtsdeurwaarders en advocaten aan, in zoverre dat uitsluitend gerechtsdeurwaarders bevoegd zijn onbetwiste geldschulden te vorderen en in dat kader toegang hebben tot het CROS.
Het Grondwettelijk Hof wijst er op dat de invordering van onbetwiste schuldvorderingen is toegevoegd aan de taken waarvoor gerechtsdeurwaarders exclusief bevoegd zijn (artikel 519, §1 Ger.W.) en een ministerieplicht hebben en dat gerechtsdeurwaarders voor toegekende monopolietaken optreden in hun hoedanigheid van openbaar ambtenaar en ministerieel officier. Het Grondwettelijk Hof stelt dat advocaten niet beschikken over dergelijke prerogatieven van de openbare macht. Het Hof acht daarom de keuze van de wetgever verantwoord om de invordering en de toegang tot het CROS aan gerechtsdeurwaarders voor te behouden.
- b *Het verschil in behandeling tussen schuldeisers en schuldenaars.* De OVB oordeelt dat schuldeisers via de gerechtsdeurwaarder over alle gegevens en documenten uit het CROS beschikken in het kader van een latere gerechtelijke procedure, terwijl schuldenaars geen toegang hebben tot het CROS. Daarover stelt het Grondwettelijk Hof dat dit berust op een verkeerd uitgangspunt. Het Hof merkt op dat alleen gerechtsdeurwaarders en de NKGB de gegevens van het register kunnen raadplegen en herhaalt dat de gerechtsdeurwaarders bij de invordering optreden in hun hoedanigheid van openbaar ambtenaar en ministerieel officier. Het enkele feit dat de invordering gebeurt in naam en voor rekening van de schuldeiser impliceert volgens het Grondwettelijk Hof niet dat de gerechtsdeurwaarders de geregistreerde gegevens aan schuldeisers mogen meedelen, ook omdat zij verplicht zijn het vertrouwelijk karakter van de geregistreerde gegevens in acht te nemen (artikel 1394/27, §4 Ger.W.).
- c *Een schending van het recht op eerbiediging van het privéleven.* Dit recht wordt volgens de OVB geschonden omdat de NKGB toegang heeft tot bepaalde gegevens uit het Rijksregister en daartoe het rijksregisternummer kan gebruiken. Het Grondwettelijk Hof stelt dat de NKGB op grond van artikel 1394/27, §5 Ger.W. slechts toegang heeft tot het Rijksregister en het identificatienummer van dat register mag gebruiken om de juistheid na te gaan van de gegevens die in het

⁴³ www.tijd.be/dossier/krant/De-digitale-geldmachine-van-de-deurwaarders/9912400?ckc=1&ts=1499513404, geraadpleegd oktober 2018.

⁴⁴ Grondwettelijk Hof verwerpt beroepen tot vernietiging PP I, arrest 62/2018 van 31 mei 2018.

CROS worden ingevoerd en dat voortdurend te kunnen bijwerken. Het is uitdrukkelijk bepaald dat de NKGB het rijksregisternummer in geen enkele vorm aan derden mag meedelen. Bijgevolg meent het Grondwettelijk Hof dat de inmenging in het recht op de eerbiediging van het privéleven beantwoordt aan een dwingende maatschappelijke behoefte en evenredig is met de nagestreefde wettige doelstelling.

Verplichte inschakeling advocaat

Sommige auteurs zijn van mening dat de verplichte inschakeling van een advocaat geen toegevoegde waarde heeft; het biedt geen garantie voor de schuldenaar. Ook al kan de tussenkomst van de advocaat nuttig worden ingevuld, dan nog is het volgens hen de vraag of die tussenkomst wel nodig is. Gelet op de waarborgen in de IOS-procedure en de expertise van de gerechtsdeurwaarders betwijfelt men of de tussenkomst van de advocaat werkelijk onontbeerlijk is (Gillaerts, 2017). Die tussenkomst leidt volgens sommigen vooral tot verhoging van de kosten voor de schuldeiser, wat indruist tegen het doel van de hervorming (Van Oldeneel, 2015). Inmiddels is een wetsvoorstel ingediend om de verplichte tussenkomst van een advocaat in de IOS-procedure af te schaffen (Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 54K2783).⁴⁵ In het wetsvoorstel wordt het volgende argument naar voren gebracht: 'In de praktijk blijkt deze procedurele formaliteit behoudens een gegarandeerd inkomen voor de advocatuur geen meerwaarde te hebben en zelfs onnodige kosten te veroorzaken. Het moet elke onderneming of handelaar vrijstaan om zich hiervoor al dan niet te beroepen op een advocaat. Niets zou een onderneming of handelaar mogen beletten om voor het opstarten van deze procedure beroep te doen op een interne bedrijfsjurist of rechtstreeks opdracht te geven aan de deurwaarder. Daarom wordt voorgesteld om de verplichting om steeds via een advocaat te passeren voor het innen van onbetwiste geldschulden af te schaffen.' (54K2783)

Monopolie ICT-leverancier

Tevens wordt de monopoliepositie ter discussie gesteld van het gerechtsdeurwaarderskantoor dat het CROS heeft ontwikkeld. Volgens sommigen is er 'minstens een perceptie van belangenvermenging ontstaan'.⁴⁶ De voorzitter van Sam-Tes is tevens eigenaar van het gerechtsdeurwaarderskantoor dat verschillende ICT-toepassingen heeft ontwikkeld. Het gerechtsdeurwaarderskantoor heeft volgens sommigen zo een strategische voorsprong op de digitale evoluties, omdat het deze zelf ontwikkelt.

Erkenning titel buitenland onduidelijk

Er zijn ook andere situaties denkbaar waarbij de schuldeiser er belang bij kan hebben om voor een dagvaardingsprocedure te kiezen. Zo rijst de vraag of een titel uit de IOS-procedure wel een 'beslissing' is van een 'gerecht' dat onder de Brussel Ibis-verordening in de andere EU-lidstaten worden erkend en ten uitvoer kan worden gelegd. Als de uitvoering in het buitenland moet plaatsvinden, heeft de schuldeiser daarom belang om steeds voor de dagvaardingsprocedure te kiezen, ongeacht het betwiste karakter (Becue, 2016; De Bus, 2016; Szulanski, 2016).

⁴⁵ www.dekamer.be/FLWB/PDF/54/2783/54K2783001.pdf; Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde de procedure tot invordering van onbetwiste geldschulden te vereenvoudigen, 17 november 2017.

⁴⁶ www.tijd.be/dossier/krant/De-digitale-geldmachine-van-de-deurwaarders/9912400?ckc=1&ts=1499513404, geraadpleegd oktober 2018.

Relatie tot de Europese betalingsbevelprocedure (EBB)

Tijdens de parlementaire bespreking van de IOS-procedure werd geopperd waarom men niet eenvoudigweg het Europees betalingsbevel had overgenomen voor de Belgische schuldvorderingen. Als reden werd gegeven dat de rechtbanken dan niet worden ontlast (Becue, 2016; De Jaeger, 2017). Het ontwikkelen van een model naar analogie van het EBB zou een aantal hiaten van de IOS-procedure oplossen en zou tevens als voordeel hebben dat er een grote mate van coherentie is tussen twee met elkaar sporende trajecten voor binnenlandse en grensoverschrijdende vorderingen (Becue, 2016; De Jaeger, 2017).

De Jaeger (2017) maakt voorts een kanttekening bij de grensoverschrijdende werking van de IOS-procedure. De wetgever stelde dat IOS geen afbreuk doet aan de toepassing van de Europese betalingsbevelprocedure, maar meent dat IOS efficiënter zal zijn, zodat zij ook in grensoverschrijdende situaties nuttig kan zijn. Volgens De Jaeger hangt dit af van de specifieke situatie. Is de schuldeiser ingeschreven in een ondernemingsdatabank van een andere Europese lidstaat en de schuldenaar ingeschreven in de Kruispuntbank van Ondernemingen, dan kan IOS inderdaad efficiënter zijn. Het IOS-traject neemt dan in geval van niet-betwisting volgens De Jaeger minder tijd in beslag dan het Europees betalingsbevel. In tegenstelling tot het Europees betalingsbevel ziet de schuldeiser wel zijn rente en schadebeding gelimiteerd tot maximaal 10% van de hoofdsom. Indien sprake is van een nationale schuldeiser versus Europese schuldenaar zal, volgens De Jaeger, IOS niet efficiënter zijn dan het Europees betalingsbevel. Het is dan efficiënter om de Europese betalingsbevelprocedure te volgen, die voorziet in een volledige en eenvormige procedure, vanaf indiening van het verzoek tot en met tenuitvoerlegging en gebruik van standaardformulieren die beschikbaar zijn in verschillende talen.

4 Mogelijke voor- en nadelen voor Nederland

In dit hoofdstuk komt de vraag aan de orde wat de mogelijke voor- en nadelen zijn van invoering van de IOS-procedure in Nederland. Daarvoor beschrijven we eerst hoe de verstekprocedure in Nederland verloopt, welke kosten daaraan zijn verbonden, hoe lang de procedure duurt en op welke manier de belangen van de schuldenaar worden beschermd. Vervolgens maken we een vergelijking met de IOS-procedure.

4.1 Onbetwiste vorderingen in Nederland

In deze paragraaf lichten we toe hoe het incassotraject in Nederland verloopt. We beschrijven achtereenvolgens het buitengerechtelijke en gerechtelijke traject, het aantal onbetwiste vorderingen tussen bedrijven, de kosten voor partijen en de overheid, de doorlooptijd en de rechtsbescherming voor de schuldenaar. In tegenstelling tot België heeft het Nederlandse rechtssysteem geen afzonderlijke ondernemingsrechtbank voor b2b-zaken. In Nederland belanden incassozaken tussen bedrijven bij de reguliere civiele dagvaardingsprocedures.

4.1.1 Het incassotraject

Bij de beschrijving van het verloop van incassozaken maken we een onderscheid tussen het buitengerechtelijke en gerechtelijke traject. We gaan hier niet in op de digitale vorderingsprocedure die in 2017 is gestart in het kader van het programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak (KEI). Dit betreft een pilot bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland. Het programma KEI is inmiddels gestopt en over de toekomst van deze procedure bestaat nog geen duidelijkheid.

Buitengerechtelijke traject

Als een rekening niet wordt betaald, probeert de schuldeiser meestal eerst om de schuldenaar tot vrijwillige betaling te bewegen. Dit gebeurt doorgaans door het sturen van aanmaningen, het contact zoeken met de schuldenaar om te achterhalen waarom niet wordt betaald of het voorleggen van een betalingsregeling. Een incassotraject start meestal met een schriftelijke aanmaning om binnen een bepaalde termijn een contractuele of wettelijke verplichting na te komen. Die brief wordt opgesteld aan de hand van de niet-betaalde facturen, en bevat een berekening van de verschuldigde (wettelijke of contractuele) rente en de buitengerechtelijke incassokosten.⁴⁷ In deze brief wordt de debiteur aangemaand zijn schuld binnen een bepaalde termijn te betalen. Doet hij dat niet, dan wordt hem in het vooruitzicht gesteld dat een gerechtelijke procedure zal volgen. Er bestaat dan de keuze uit een aantal rechtsmiddelen, zoals een procedure bij de rechtbank of een kort geding (incasso kort geding) al dan niet gecombineerd met beslaglegging, of een faillissementsaanvraag.

De schuldeiser kan de buitengerechtelijke fase zelf uitvoeren, maar kan dit ook (gedeeltelijk) uitbesteden aan derden, zoals incassobureaus, gerechtsdeurwaarders of advocaten.

⁴⁷ Kosten die zijn gemaakt bij de incassering van een vordering.

Gerechtigd traject

Als de schuldenaar zijn schuld na de aanmaning(en) nog steeds niet heeft betaald, kan een incassoprocedure worden gestart bij – afhankelijk van de aard en hoogte van de vordering – de kantonrechter of civiele rechter. Handelszaken met een belang tot en met € 25.000 kunnen bij de kantonrechter worden ingediend (art. 93 Rv), boven de € 25.000 bij de civiele rechter. Het overgrote deel van de zaken (96%) komt bij de kantonrechter terecht en slechts 4% bij de civiele rechter.⁴⁸ Als de gedaagde de vordering niet betwist, ligt het voor de hand dat hij niet zal verschijnen, omdat hij geen verweer tegen de vordering heeft en omdat het kosten bespaart. Door niet te verschijnen bespaart de gedaagde zich in niet-kantonzaken de griffierechten en de kosten van een advocaat. In kantonzaken bespaart de gedaagde zich de kosten van een eventuele gemachtigde, of de kosten die zijn gemoeid om bij de zitting te verschijnen. De rechter spreekt in dit soort zaken een verstekvonnis uit.

Dagvaardingsprocedure kantonrechter

De dagvaardingsprocedure start door de andere partij op te roepen om voor de kantonrechter te verschijnen. De dagvaarding vermeldt de vordering en de gronden waarop deze vordering volgens de eisende partij rust. Ook het eventuele eerder gevoerde verweer van de gedaagde en de weerlegging daarvan door de eiser moet hierin worden opgenomen (art. 111 lid 3 Rv). Vervolgens wordt de dagvaarding door een gerechtsdeurwaarder aan de gedaagde partij uitgereikt (betekend).⁴⁹ De gerechtsdeurwaarder stuurt de dagvaarding naar de kantonrechter. In de dagvaarding wordt de gedaagde opgeroepen voor de rolzitting. Er moeten ten minste zeven dagen tussen de dag van betekening en de roldatum zitten (art. 114 Rv).⁵⁰ Tijdens de rolzitting controleert de kantonrechter of de dagvaarding goed is uitgebracht, stelt vast of de gedaagde schriftelijk heeft gereageerd of mondeling toelichting geeft tijdens de zitting en beslist hoe de procedure verder gaat. De rechter doet uiterlijk twee weken later uitspraak in een (verstek)vonnis als: a) de gedaagde niet is verschenen noch tijdig uitstel van behandeling heeft gevraagd; b) geen verweer heeft gevoerd, dan wel zich heeft gerefereerd aan het oordeel van de rechter. De rechter stelt in deze situaties meestal de eiser in het gelijk.⁵¹

Dagvaardingsprocedure civiele rechter

De procedure voor de civiele rechter start eveneens met een dagvaarding. Verschil met de kantonprocedure is dat er geen rolzitting plaatsvindt waarbij mondeling verweer mogelijk is, de eiser een advocaat nodig heeft en de gedaagde een advocaat moet inschakelen en griffierecht moet betalen als hij verweer voert. Tevens is de termijn waarop de rechter uitspraak doet bij een verstekzaak langer, deze bedraagt vier weken. Na de zitting krijgt de gedaagde een brief met de datum voor het verstekvonnis. Als de gedaagde zich via de advocaat vóór die datum alsnog bij

⁴⁸ www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/ tabel 4.1, geraadpleegd december 2018

⁴⁹ Als de gedaagde het eens is met de eis in de dagvaarding kan alsnog een minnelijke schikking worden getroffen voor de zittingsdatum en een rechtszaak worden voorkomen.

⁵⁰ Als gedaagde een bekende woon- of verblijfplaats in Nederland heeft (anders zie art. 115 Rv).

⁵¹ Bron: www.rechtspraak.nl/Uw-Situatie/Onderwerpen/Rechtsgebieden/Civiel-recht/Kanton/Procedures/Paginas/Dagvaardingsprocedure.aspx; www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Landelijk-procesreglement-rolzaken-kanton.pdf; www.eurostaete.eu/pdf/checklist-dagvaarding-in-rolzaken-sector-kanton.pdf, geraadpleegd oktober 2018.

de rechtbank meldt wordt de procedure toch voortgezet en behandelt de rechter de zaak inhoudelijk (zuivering van het verstek).⁵²

Zuiveren van het verstek en verzet

Heeft de rechter eenmaal verstek verleend, dan kan, zolang de rechter nog geen eindvonnis heeft gewezen, het verstek worden gezuiverd (art. 142 Rv). De gedaagde heeft de bevoegdheid om alsnog in het geding te verschijnen, of om alsnog het griffierecht te voldoen, waardoor de gevolgen van het tegen hem verleende verstek vervallen, behalve ten aanzien van de daardoor veroorzaakte kosten.

De gedaagde kan in verzet tegen een verstekvonnis door de oorspronkelijke eiser te dagvaarden voor dezelfde rechter (art. 143 Rv). In die verzetdagvaarding moet tevens het volledig verweer tegen de ingestelde vordering zijn geformuleerd. Dit moet binnen vier weken (art. 143 lid 2 Rv). Hierna behandelt de rechter de zaak alsnog inhoudelijk. Dit rechtsmiddel staat open ongeacht de reden van het niet-verschijnen van de gedaagde.

4.1.2 Aantal verstekzaken

In 2017 sprak de kantonrechter ongeveer 250.000 verstekvonnissen uit en de civiele rechter ongeveer 1.600.⁵³ De kantonzaken betreffen echter in de meeste gevallen geen zaken tussen bedrijven (b2b), maar tussen bedrijven en particulieren (b2c). In een onderzoek naar kantonzaken uit 2011 blijkt dat in 98% van de verstekdossiers de eisende partij een rechtspersoon of een bedrijfsvorm zonder rechtspersoonlijkheid (anders dan een eenmanszaak) was. In de overige 2% (zes zaken) van de dossiers was de eisende partij een natuurlijk persoon, waarvan in twee zaken de natuurlijke persoon een eenmanszaak had.⁵⁴ In 96% van de verstekdossiers was de gedaagde partij een natuurlijk persoon. Slechts enkele van deze natuurlijke personen betroffen eenmanszaken. In de overige 4% van alle zaken was de gedaagde een rechtspersoon of een andere bedrijfsvorm zonder rechtspersoonlijkheid (anders dan een eenmanszaak). Deze gegevens kwamen overeen met de landelijke cijfers van de Raad voor de rechtspraak. Van de afgedane kantonverstekzaken bleek de eisende partij in 3% van de gevallen een natuurlijk persoon te zijn en de gedaagde partij in 96% van de gevallen (Kramer et al., 2012). Van de verstekzaken bij de civiele rechter is niet bekend hoeveel van de vonnissen betrekking hebben op onbetwiste vorderingen in business-to-businessrelaties.

4.1.3 Kosten voor partijen en overheid

De kosten in verstekzaken kunnen bestaan uit buitengerechtelijke incassokosten, het griffierecht, de kosten van de gerechtsdeurwaarder en eventueel de kosten van een advocaat of andere rechtshulpverlener. Hoe de kosten uitpakken voor de schuldeiser en schuldenaar is afhankelijk van de proceskostenveroordeling (art. 237 Rv) en de mate waarin de kosten op de schuldenaar kunnen worden verhaald. In een verstekvonnis wordt de gedaagde (schuldenaar) doorgaans in de proceskosten veroordeeld. We zullen de verschillende kosten achtereenvolgens beschrijven.

⁵² www.rechtspraak.nl/Uw-Situatie/Onderwerpen/Rechtsgebieden/Civiel-recht/Civiele-rechter-2/procedures/Paginas/Civiel-recht-Dagvaardingsprocedure.aspx, geraadpleegd oktober 2018.

⁵³ Bron: www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur, tabellen 4.2 en 4.3 cijfers 2017, geraadpleegd december 2018.

⁵⁴ Een eenmanszaak is geen privaatrechtelijke rechtspersoon (art. 2:3 BW); deze gedaagden zijn daarom aangemerkt als natuurlijk persoon.

Voor het bepalen van de uitgaven voor de overheid wordt uitgegaan van de kosten voor de arbeidstijd van rechters en juridische ondersteuning inclusief een opslag voor centrale diensten.

Buitengerechtelijke incassokosten

Buitengerechtelijke kosten zijn kosten die voorafgaand aan de gerechtelijke procedure zijn gemaakt om de schuldenaar zijn schuld te laten betalen. Het kan gaan om werkzaamheden die de schuldeiser zelf heeft verricht, maar ook om werkzaamheden van derden die hij heeft ingeschakeld, zoals een incassobureau, deurwaarder of advocaat. De hoogte van de incassokosten voor de schuldeiser zijn dus afhankelijk van de kosten van zijn eigen werkzaamheden en/of van de prijsafspraken die hij met eventuele dienstverleners heeft gemaakt. Tevens hangen de uiteindelijke kosten af van de mate waarin hij deze kan verhalen op de schuldenaar.

De hoogte van de incassokosten die bij de schuldenaar in rekening mogen worden gebracht zijn aan een maximum gebonden. De vergoeding voor incassokosten in civiele vonnissen wordt sinds de Wet normering buitengerechtelijke incassokosten (1 juli 2012) berekend als percentage van het bedrag dat de schuldenaar aan de schuldeiser is verschuldigd. Hoe hoger de vordering, hoe lager het percentage. Het minimumbedrag is € 40 en het maximumbedrag € 6.775 (zie tabel 4.1).

Het doel van de wet is om vooral consumenten en eenmanszaken tegen onredelijk hoge incassokosten te beschermen. Wanneer de schuldenaar een consument is, zijn partijen voor het vaststellen van de vergoeding voor incassokosten gebonden aan deze rekenwijze. Wanneer de schuldenaar geen consument is, maar handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, kan bij overeenkomst van de wettelijke normering van de incassokosten worden afgeweken. Zijn er over de incassokosten geen afspraken gemaakt, dan is de wettelijke regeling over de incassokosten van toepassing. Over het berekenen van rente bij handelstransacties worden aparte aanbevelingen gedaan.⁵⁵

Tabel 4.1 Staffel buitengerechtelijke incassokosten 2018

Hoofdsom tot en met	Toepasselijk percentage	Maximum
€ 2.500	15% over de hoofdsom	€ 375 (min. € 40)
€ 5.000	€ 375 + 10% over (hoofdsom - € 2.500)	€ 625
€ 10.000	€ 625 + 5% over (hoofdsom - € 5.000)	€ 875
€ 200.000	€ 875 + 1% over (hoofdsom - € 10.000)	€ 2.775
Boven de € 200.000	€ 2.775 + 0,5% over (hoofdsom - € 200.000)	€ 6.775

Bron: www.rechtspraak.nl/voor-advocaten-en-juristen/reglementen-procedures-en-formulieren/civiel/paginas/staffel-buitengerechtelijke-incassokosten.aspx, geraadpleegd oktober 2018

Deurwaarderskosten

De tarieven die gerechtsdeurwaarders in rekening mogen brengen bij schuldenaren voor bepaalde ambtshandelingen zijn vastgelegd in het Besluit tarieven ambtshandelingen gerechtsdeurwaarders (Btag). Voor een dagvaarding ligt dat bedrag in 2018 op € 81 (€ 98 incl. btw) en voor het betekenen van een vonnis op € 77,95 (€ 94,32 incl. btw).⁵⁶ De tarieven die gerechtsdeurwaarders in rekening kunnen

⁵⁵ www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Rapport-BGK-integraal.pdf; zie paragraaf 7, geraadpleegd oktober 2018.

⁵⁶ Bij het toekennen van proceskostenveroordeling wordt aanbevolen het tarief exclusief btw toe te kennen als de eisende partij een bedrijf is. 'als de eisende partij die de deurwaarderskosten heeft gemaakt, ondernemer is en vooraf trek van btw heeft, kan deze de aan de deurwaarder betaalde btw als vermogensschade in mindering brengen op de door hem verschuldigde omzetbelasting. Er is in dat geval dus geen reden de tegenpartij daarmee te belasten.'

brengen bij opdrachtgevers zijn volledig vrij. De opdrachtgevers – schuldeisers – moeten de kosten betalen voor de inschakeling van de gerechtsdeurwaarder, maar mogen deze kosten op de schuldenaar verhalen volgens het vaste tarief dat geldt voor schuldenaren (het Btag-tarief). Als het bedrag kan worden teruggevorderd op de schuldenaar, heeft de schuldeiser per saldo dus geen kosten. Grote opdrachtgevers onderhandelen over de prijzen voor ambtshandelingen en bedingen vaak lagere tarieven voor niet-inbare vorderingen. Incidentele opdrachtgevers betalen meestal het btag-tarief voor standaardopdrachten.

Griffierechten

Het griffierecht wordt in civiele zaken bepaald op basis van de onderliggende waarde van de vordering. Zaken van onbepaalde waarde hebben een vast tarief. Tevens verschilt de hoogte voor rechtspersonen en natuurlijke personen. De hoogte van het griffierecht voor rechtspersonen varieert in 2018 van € 119 tot € 3.946. Voor (ondernemers zijnde) natuurlijke persoon liggen de bedragen tussen de € 79 en € 1.565 (zie tabel 4.2).

Tabel 4.2 Griffierecht burgerlijke zaken geldend vanaf 1 januari 2018

Aard c.q. hoogte van de vordering of het verzoek	Griffierecht niet-natuurlijke personen	Griffierecht natuurlijke personen
Griffierechten bij de rechtbank voor kantonzaken		
Zaken met betrekking tot een vordering, dan wel een verzoek: – van onbepaalde waarde of – met een beloop van niet meer dan € 500	€ 119	€ 79
Zaken met betrekking tot een vordering, dan wel een verzoek met een beloop van meer dan € 500 en niet meer dan € 12.500	€ 476	€ 226
Zaken met betrekking tot een vordering, dan wel een verzoek met een beloop van meer dan € 12.500.	€ 952	€ 476
Griffierechten bij de rechtbank voor andere zaken dan kantonzaken		
Zaken met betrekking tot een vordering, dan wel een verzoek van onbepaalde waarde	€ 626	€ 291
Zaken met betrekking tot een vordering, dan wel een verzoek met een beloop van niet meer dan € 100.000	€ 1.950	€ 895
Zaken met betrekking tot een vordering, dan wel een verzoek met een beloop van meer dan € 100.000	€ 3.946	€ 1.565

Bron: www.kbvg.nl/1193/gerechtsdeurwaarders/griffierechten.html; wetten.overheid.nl/BWBR0028899/2018-01-01#Bijlage

Kosten rechtshulpverleners

De tarieven voor rechtshulpverleners zijn vrij. Bij incassoprotocollen hanteren rechtshulpverleners vaak vaste tarieven voor onbetwiste vorderingen die afhankelijk zijn van het bedrag dat uiteindelijk verhaald kan worden op de schuldenaar. Het honorarium wordt vaak vastgesteld door een percentage van het uiteindelijk door de debiteur betaalde bedrag. Het percentage loopt meestal af, naarmate het ontvangen bedrag hoger is.

Advocaten mogen geen afspraken maken waarbij het tarief afhankelijk is van het uiteindelijke resultaat.⁵⁷ Voor incassozaken is echter een uitzondering gemaakt.⁵⁸

⁵⁷ Verordening op de Advocatuur, artikel 7.7 Verbod op resultaatgerelateerd honorarium.

⁵⁸ Verordening op de Advocatuur, artikel 7.7 lid 2; uitzonderingen zijn incassozaken en Experiment letsel- en overlijdensschade.

Volgens artikel 7.8 Verordening op de Advocatuur kan een advocaat gebruikmaken van 'een binnen de advocatuur gebruikelijk en aanvaard incassotarief'. Bij een proceskostenveroordeling baseert de rechter zich meestal op bepaalde richtlijnen voor de hoogte van de rechtshulpkosten. De advocaatkosten bij de civiele rechter worden bepaald volgens het liquidatietarief; de kosten voor rechtshulpverleners in een kantonprocedure volgens de 'Staffel buitengerechtelijke incassokosten (bik) en salarissen in rolzaken sector kanton'. Het salaris van de advocaat volgens het liquidatietarief, is afhankelijk van (a) de verrichte (genormeerde) werkzaamheden en (b) het belang van de zaak. Hoewel deze tarieven niet bindend zijn, worden zij in beginsel door de gerechten gevolgd (zie bijlage 3). Ook bij een minnelijke regeling wordt meestal op basis hiervan afgerekend. Op basis van de verrichtte werkzaamheden wordt het aantal punten bepaald. In verstekzaken verricht de advocaat geen andere proceshandeling dan het opstellen van de dagvaarding, wat één punt oplevert. Eventueel kan voorafgaand aan de procedure nog beslag zijn gelegd; dit levert een extra punt op. Op basis van het belang van de zaak wordt vervolgens het tarief per punt vastgesteld (zie bijlage 3). Dat tarief per punt varieert van € 461 (bij een hoofdsom tot € 10.000) tot € 3.856 (bij een hoofdsom van meer dan een miljoen euro).⁵⁹ Bij kantonzaken wordt het bedrag op een soortgelijke wijze berekend. De tarieven per punt worden in dat geval gebaseerd op de 'salarissen in rolzaken' (zie tabel 4.3).

Tabel 4.3 Salarissen in rolzaken (eveneens toe te passen bij verstek in incasso-korte gedingen), 2018

Hoofdsom en rente en buitengerechtelijke incassokosten tot en met	Salaris (bedrag per punt)	Maximaal aantal punten
€ 250	€ 30	3
€ 500	€ 60	4
€ 1.250	€ 100	5
€ 2.500	€ 150	5
€ 3.750	€ 175	5
€ 5.000	€ 200	6
€ 10.000	€ 250	6
€ 20.000	€ 300	7
€ 40.000	€ 400	10
€ 100.000	€ 600	10
€ 200.000	€ 700	geen
€ 400.000	€ 800	geen
€ 1.000.000	€ 1.000	geen
Meer	€ 1.200	geen
Onbepaald	€ 60-800	geen
Ontruiming	€ 150	5
Kort Geding (m.u.v. verstek incasso)*	€ 200	2
Art. 7:685 BW*	€ 200	geen
Overige verzoeken*	€ 200	geen

* Indien de aard en/of zwaarte daartoe aanleiding zou geven, kan een hoger salaris worden toegekend.

Bron: zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2005-53-p34-SC69305.html; www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/Reglementen-procedures-en-formulieren/Civil/Paginas/Salarissen-in-rolzaken.aspx, geraadpleegd september 2018

⁵⁹ www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/Reglementen-procedures-en-formulieren/Civil/Paginas/Liquidatietarief.aspx, geraadpleegd september 2018.

Kosten eiser

De kosten die een eiser maakt voor het buitengerechtelijke en gerechtelijke traject, kunnen bij een proceskostenveroordeling voor rekening van gedaagde komen. De hoogte van de buitengerechtelijke kosten en de kosten voor rechtshulpverleners stelt de rechter vast aan de hand van de, hiervoor beschreven, staffel buitengerechtelijke incassokosten, salarissen in rolzaken of volgens het liquidatietarief. Hier bovenop komen nog de kosten voor het griffierecht en de kosten van het dagvaarden en het betekenen van het vonnis (€ 81 plus € 77,95).

Volgens Kramer et al. (2012) zijn de kosten die zijn verbonden aan het innen van een incassovordering hoog in vergelijking met de hoofdsom. Dit komt vooral door de hoogte van het griffierecht voor rechtspersonen bij kantonzaken waarin een bedrag tussen € 500 en € 12.500 wordt gevorderd. Het griffierecht bedraagt daarvoor alleen al € 476. De ondernemer loopt daarbij ook nog het risico de zaak te verliezen of dat de schuldenaar niet in staat is te betalen.

Kramer et al. (2012) stelden vast dat in 52% van de onderzochte gerechtsdeurwaardersdossiers de schuldenaar (vooral natuurlijke personen) geen of moeizaam verhaal bood en daarom het dossier (voorlopig) werd gesloten zonder dat de vordering (volledig) was geïnd.

Kosten gedaagde

In een verstekprocedure heeft de gedaagde niet gereageerd op de dagvaarding. We nemen aan dat hij daarbij geen advocaatkosten heeft gemaakt, al bestaat natuurlijk wel de mogelijkheid dat hij vooraf advies heeft ingewonnen. De belangrijkste kosten van de verstekprocedure voor de schuldenaar zijn echter de kosten die de schuld-eiser op de schuldenaar kan verhalen. In een verstekvonnis veroordeelt de rechter de gedaagde meestal tot het betalen van de proceskosten van de eiser. Volgens Kramer et al. (2012) zorgt de proceskostenveroordeling voor de schuldenaar voor een aanzienlijke toename van kosten. De proceskosten zorgen ten opzichte van de hoofdsom binnen de grootste groep vorderingen (t/m € 2.500) gemiddeld voor een opslag van 151% van de hoofdsom (Kramer et al., 2012, p. 90). De gemiddelde proceskostenveroordeling in deze groep vorderingen bedroeg € 437. De opslag voor de buitengerechtelijke kosten is in deze groep 38% van de hoofdsom.

Kosten overheid

In de monitor Rechtspleging Civiel en Bestuur worden jaarlijks de overheidsuitgaven per type rechtszaak berekend. De gemiddelde kostprijs per type zaak wordt geschat op basis van de geschatte gemiddelde bewerkelijkheid van dat type zaak, in termen van benodigde arbeidstijd voor rechters en juridische ondersteuning, vermenigvuldigd met de prijs per tijdseenheid (de 'minutentarieven') voor respectievelijk rechters en juridische ondersteuning. In deze bedragen wordt tevens een opslag voor centrale diensten, zoals de ICT-organisatie van de Rechtspraak en de Raad voor de rechtspraak, opgenomen (Van Tulder et al., 2013). Voor het jaar 2017 worden de kosten van een verstekzaak bij de sector kanton geschat op € 38 en bij de sector civiel op € 211.⁶⁰ Het griffierecht voor een verstekzaak ligt dus hoger dan de kostprijs per zaak. Dit betekent dat een verstekzaak voor de overheid netto geen kostenpost is, maar geld oplevert. Bij niet-verstekzaken is dat echter andersom: de kostprijs per zaak ligt hoger dan het griffierecht. Gemiddeld genomen is een kantonzaak niet 'winstgevend' voor de overheid.⁶¹

⁶⁰ www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/ tabel 7.15, geraadpleegd december 2018.

⁶¹ 'In zijn totaliteit bedragen de kosten voor de civiele sector (kantonzaken) nu ruim € 130 mln., terwijl de totale ontvangsten op dit deel terrein van de rechtspraak circa € 80 mln. bedragen. Gemiddeld genomen is een kantonzaak dus niet 'winstgevend' voor de overheid.' *Kamerstukken II*, 2018-2019, 29 279, nr. 469, p. 5.

4.1.4 Duur van de procedure

In de jaarverslagen van de Rechtspraak wordt de doorlooptijd van een procedure gedefinieerd als de totale tijd die verstrijkt tussen het instromen en het uitstromen van een zaak bij één gerechtelijke instantie. De duur start bij binnenkomst van de dagvaarding op het gerecht en loopt door tot en met de uitspraak (Jaarverslag Rechtspraak 2017).

De gemiddelde doorlooptijd van verstekzaken bij de kantonrechter is twee weken, bij de civiele rechter is dit zes weken.⁶² Helaas is niet bekend hoeveel verstekzaken betrekking hebben op b2b-zaken en of deze gemiddelde doorlooptijden ook voor incassoprocedures tussen bedrijven gelden. Aangezien het om verstekzaken gaat waarin geen verweer wordt gevoerd, zou men verwachten dat zaken tussen ondernemers niet perse meer tijd vergen dan gemiddeld.

De doorlooptijd kan overigens verschillen tussen kantonsectoren van rechtbanken omdat de praktijk van het wijzen van een verstekvonnis varieert. Sommigen doen direct uitspraak nadat de gedaagde op de rolzitting verstek heeft laten gaan, terwijl anderen gemiddeld genomen pas na één of twee weken een verstekvonnis wijzen (Kramer, et al., 2012).

Kramer et al. (2012, 2014) vonden in verstekzaken een gemiddelde dagvaardingsstermijn – de tijd tussen het betekenen van de dagvaarding en de rolzitting – van 22 dagen. Het wettelijke minimum ligt op een week (art. 114 Rv). Het feit dat de eiser voor een iets langere dagvaardingstermijn kiest, kan volgens hen een keuze van de eiser zijn om de gedaagde een laatste kans tot betalen te geven. Uit het onderzoek blijkt dat dit ook in een aantal gevallen gebeurt: ongeveer 8 tot 10% van de zaken werd vóór de eerste rolzitting ingetrokken.

Kramer et al. (2012) constateerden dat langere doorlooptijden werden veroorzaakt doordat de eisende partij niet tijdig het griffierecht had betaald, een herstelexploot moest uitbrengen of een nadere akte moest nemen. In dat laatste geval is aan de nadere akte een rolbeslissing voorafgegaan, waarin de rechtbank bijvoorbeeld heeft geoordeeld dat de eisende partij de vordering nader diende toe te lichten.

4.1.5 Rechtsbescherming

Kramer et al. (2012) onderscheiden drie manieren waarop de belangen van de schuldenaar in de verstekprocedure worden beschermd: de betekening van de dagvaarding, de toetsing door de rechter en de mogelijkheid om zich te verweren. Ten eerste wordt de dagvaarding door een gerechtsdeurwaarder betekend. Dit geeft een bepaalde zekerheid dat de schuldenaar op de hoogte is van het feit dat tegen hem een procedure zal worden gevoerd en wat de gevolgen zijn als hij niet in de procedure verschijnt.

Ten tweede worden de belangen van de schuldenaar gewaarborgd doordat de rechter toetst of de voorgeschreven termijnen en formaliteiten in acht zijn genomen en of de vordering hem onrechtmatig of ongegrond voorkomt (art. 139 Rv). Kramer et al. (2012) stelden vast dat bij de onderzochte rechtbanken griffiemedewerkers deze toets verrichten op basis van standaardmodellen en handleidingen. Slechts in gevallen die afwijken van een standaardzaak wordt het verstekdossier door de rechter zelf beoordeeld. Kramer et al. (2012) constateerden dat in 31% van de kantonverstekzaken sprake was van afwijkingen van de standaardoverweging dat de vordering niet onrechtmatig of ongegrond voorkomt. De overwegingen zien onder meer op ambtshalve toetsing van een onredelijk beding, en de rente en buitengerechtelijke kosten. In 25% van de onderzochte verstekzaken werd een deel van de vorde-

⁶² www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/ tabel 4.9, geraadpleegd december 2018.

ring afgewezen. De afwijzingen zien onder meer op de rente (33%), de informatiekosten (29%), de over de (proces)kosten toewijsbare btw (13%), de buitengerechtelijke incassokosten (12%) en de nakosten (4%). Hoewel deze toetsing zich, volgens Kramer et al., slechts richt op 'bijkomende zaken', zoals rente en kosten, is dit belangrijk omdat de schuldenaar doorgaans niet kan beoordelen of de vordering die tegen hem wordt ingesteld in strijd is met dwingend recht. De toetsing van de vordering van de schuldeiser gaat niet zo ver dat ambtshalve alle aspecten van de vordering worden getoetst. Kramer et al. (2012) wijzen erop dat het een zaak van schuldenaren blijft om, als zij feitelijke of juridische onjuistheden constateren, hier tegenop te komen.

Ten derde worden de belangen van de schuldenaar gewaarborgd door een ruime mogelijkheid van verzet tegen het verstekvonnis. In de verstekprocedure heeft de schuldenaar twee kansen om zich te verweren: ter gelegenheid van de oproeping om in de procedure te verschijnen en door middel van verzet na een verstekvonnis. Het blijkt overigens dat gedaagden weinig in verzet gaan na een vonnis. Uit gegevens van de Raad voor de rechtspraak blijkt dat in 2011 in slechts 0,01% van de kantonverstekzaken verzet was ingesteld (Kramer et al., 2012).

4.2 Vergelijking met IOS-procedure

In paragraaf 2.1 hebben we de achtergrond en aanleiding van de IOS-procedure toegelicht. In België zou de IOS-procedure betalingsachterstanden en onbetaalde rekeningen tussen bedrijven moeten verminderen. De IOS-procedure moet hierin voorzien omdat deze goedkoper, sneller en eenvoudiger zou zijn dan een gerechtelijke procedure. Een ander probleem waar de IOS-procedure een oplossing voor zou moeten bieden is de overbelasting van de Ondernemingsrechtbanken. We beschrijven eerst of dergelijke knelpunten ook voor Nederland gelden. Vervolgens vergelijken we de kosten, doorlooptijd en rechtsbescherming van de IOS-procedure met de verstekprocedure.

4.2.1 Soortgelijke knelpunten?

Hoge kosten MKB

De kosten die bedrijven moeten maken om een invorderingsprocedure bij de rechtbank te starten, worden ook in Nederland als een probleem gezien. Kramer et al. (2012) stellen vast dat het gehele incassotraject een kostbare aangelegenheid is en de kosten van de verstekprocedure zorgen voor een aanzienlijke opslag op de hoofdsom. Verschillende organisaties noemen de kosten, vooral de hoge griffierechten⁶³ voor zaken met een gering financieel belang, een probleem van de huidige procedure. De Vereniging van Incasso- en procesrechtadvocaten (VIA) en een aantal andere organisaties⁶⁴ hebben 22 januari 2018 de Tweede Kamer gevraagd het griffierecht voor kleinere handelszaken te verlagen. De organisaties hebben het 'Manifest voor Eerlijke Griffierechten' aangeboden, omdat zij het huidige hoge griffierecht funest vinden voor het midden- en kleinbedrijf (MKB). Het manifest richt zich op handelszaken met een financieel belang tussen de € 500 en € 5.000. Het griffierecht voor dit soort zaken is de afgelopen jaren voor rechtspersonen gestegen naar € 470. 'De wijziging van het stelsel heeft ertoe geleid dat MKB'ers

⁶³ Als gevolg van de Wet Griffierechten Burgerlijke Zaken uit 2010 zijn de griffierechten voor rechtspersonen hoger geworden en zijn vaste tarieven ingevoerd op basis van de onderliggende waarde van de vordering.

⁶⁴ Ondertekenaars zijn het Verbond van Creditmanagement Bedrijven (VCMB), de Vereniging voor Credit Management (VVCMB), de Nederlandse Belangenvereniging Gerechtsdeurwaarders en de VIA.

steeds vaker, vanwege het kostenrisico, moeten afzien van een rechtsgang', aldus het manifest.

Ook MKB-Nederland en de Raad voor de rechtspraak pleiten voor lagere griffierechten bij zaken met een gering financieel belang.⁶⁵ Het afschrijven van vorderingen kan wanbetalingen stimuleren meent MKB-Nederland. Als bedrijven niet meer naar de rechter stappen om kleinere geldvorderingen te verhalen omdat de kosten daarvan te hoog zijn, kan dat leiden tot ontduikend gedrag, omdat de stok achter de deur in toenemende mate ontbreekt. Dat kan vooral voor kleinere bedrijven en zzp'ers betekenen dat zij meer met niet-betalende klanten worden geconfronteerd.

Het knelpunt van de hoge griffierechten voor zaken tussen de € 500 en € 5.000 zal mogelijk in de toekomst minder opspelen. In reactie op de signalen dat de griffierechten voor deze categorie zaken te hoog zijn, heeft de Minister voor Rechtsbescherming 15 november 2018 voorgesteld de griffierechten voor kleinere vorderingen te wijzigen.⁶⁶ In het nieuwe voorstel zijn de tarieven voor vorderingen tussen de € 500 en € 5.000 (civiele zaken in eerste aanleg) lager.⁶⁷ Tevens zijn de verschillen tussen de tarieven voor rechtspersonen en natuurlijke personen kleiner. De wijzigingen in de tarieven worden budgetneutraal uitgevoerd. Dit betekent dat tegenover de verlagingen, de tarieven voor vorderingen van € 5.000 en meer (in eerste aanleg) omhoog zullen gaan.

Onder andere vanwege de hoge kosten zijn sommige schuldeisers uitgeweken naar goedkopere online procedures voor incassozaken, zoals e-Court en Digitrage. Hoe vaak deze optie wordt gekozen in b2b-zaken is echter niet bekend.⁶⁸

Werklast rechterlijke macht

In België zou de IOS-procedure tot minder werklast voor de rechterlijke macht moeten leiden. Het is de vraag of dit voor Nederland ook een knelpunt is.

Ten eerste is het aantal civiele handelszaken in Nederland de laatste jaren sterk gedaald (Eshuis et al., 2017a). Van een overbelasting van de rechtspraak wordt in die zin niet gesproken. Sinds 2010 daalt echter ook de omvang van het personeel bij civiel, in verband met de afname van het aantal handelszaken (Eshuis et al., 2017b).⁶⁹ Dit hangt samen met de wijze van financiering (kosten per zaak x aantal zaken) van de rechtspraak in Nederland. Door deze zogeheten outputfinanciering leidt een afname van het aantal zaken tot minder financiële middelen. Dit kan op termijn gevolgen hebben voor de personele bezetting. Dat zal vooral leiden tot minder ondersteunend personeel. Rechters worden immers voor het leven benoemd en bij een langdurige daling van zaken kan dit zelfs tot overcapaciteit leiden. Bovendien heeft de sterke daling van het aantal zaken tot financiële problemen bij de rechtspraak geleid.⁷⁰ De vaste kosten blijven namelijk grotendeels gelijk, terwijl de dalende zaakinstream tot een lagere vergoeding heeft geleid. Het streven naar minder zaken is dus geen prioriteit voor de rechtspraak in Nederland.

⁶⁵ www.mkb.nl/nieuws/mkb-nederland-griffierechten-moeten-omlaag, 8 februari 2018; www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Jaarbericht-Rechtspraak-2017.pdf, geraadpleegd oktober 2018.

⁶⁶ www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/11/15/tk-uitwerking-scenario-griffierechten, geraadpleegd november 2018.

⁶⁷ De voorgestelde tarieven voor rechtspersonen variëren tussen de € 300 en € 450 voor vorderingen tussen de € 500 en € 5.000.

⁶⁸ E-court blijkt veel zaken van zorgverzekeraars te behandelen, dus b2c zaken.

⁶⁹ In 2017 is de omvang van het personeel in de civiele rechtspraak weer toegenomen, maar ligt het niveau nog altijd lager dan in 2010. www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur/, tabel 6.12.

⁷⁰ Raad voor de Rechtspraak, Jaarplan 2019 p.22; www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/12/19/tk-bijlage-jaarplan-2019-rechtspraak-maakt-samen-leven-mogelijk, geraadpleegd december 2018.

Ten tweede zou het aantal verstekzaken in business-to-businessrelaties (b2b) een redelijke omvang moeten hebben om voor minder werklast te kunnen zorgen. De beperkte gegevens die hierover beschikbaar zijn en die we in paragraaf 4.1.2 hebben beschreven, doen vermoeden dat deze zaken niet omvangrijk zijn. De overgrote meerderheid van de verstekzaken handelen tussen bedrijven en particulieren, waardoor de invoering van een IOS-procedure nauwelijks tot minder werklast voor de rechtspraak zou leiden.

Verstekprocedure is snel en biedt rechtsbescherming

De snelheid van de verstekprocedure is in Nederland geen knelpunt. Kramer et al. (2012) concluderen dat de huidige verstekprocedure als incassoprocedure tamelijk goed functioneert. Allereerst leidt de verstekprocedure binnen korte tijd tot een executoriale titel. Daarbij wordt wel opgemerkt dat het feit dat een schuldeiser over een executoriale titel beschikt niet wil zeggen dat hij ook daadwerkelijk betaald krijgt. Uit het onderzoek blijkt dat nadat de executoriale titel is verschaft vaak een langdurig executietraject volgt. Dit executie-traject kan echter moeilijk op het conto van de verstekprocedure worden geschreven.

De rechtsbescherming van de schuldenaar is in de verstekprocedure volgens Kramer et al. (2012) groter dan op basis van de literatuur kon worden verwacht. De rechter beschermt de gedaagde tegen te hoge kosten die door de schuldeiser in rekening zijn gebracht.

4.2.2 IOS-procedure versus verstekprocedure

In tabel 4.4 hebben we verschillende kenmerken van de procedures nog eens op een rij gezet.

Rechtshulpverleners

Het grootste verschil wat betreft inzet van rechtshulpverleners is dat de Nederlandse kantonprocedure geen verplichte vertegenwoordiging van een advocaat of andere rechtshulpverlener kent. Schuldeisers hoeven dus geen kosten te maken als ze de zaak zelf aanbrengen. Het kan ook zijn dat ze minder kosten kwijt zijn als ze wel gebruikmaken van een rechtshulpverlener, omdat ze bijvoorbeeld gebruik kunnen maken van rechtshulpverleners die mogelijk goedkoper zijn, zoals (eigen) bedrijfsjuristen of gerechtsdeurwaarders.⁷¹

Dagvaarding versus aanmaning

Een minpunt van de verstekprocedure is de ingewikkelde dagvaarding. De dagvaarding is onleesbaar voor de gemiddelde schuldenaar (Coördinatiegroep incassozaken, 2018). In bijlage 2 is een voorbeeld opgenomen van de aanmaning tot betaling en een antwoordformulier. Deze zijn volgens gesprekspartners beter te begrijpen door schuldenaren dan de gerechtelijke dagvaardingen.

Kosten voor partijen

De grootste verschillen in kosten tussen de IOS-procedure en de Nederlandse procedures zijn de griffierechten en de kosten voor de gerechtsdeurwaarder. In Nederland moet de schuldeiser, in tegenstelling tot bij de IOS-procedure, griffierechten betalen. Voor rechtspersonen liggen deze (aanzienlijk) hoger dan voor natuurlijke personen. Daarentegen liggen de gerechtsdeurwaarderskosten voor een aanmaning en het verkrijgen van een titel in België veel hoger dan voor de dagvaarding en titel in Nederland (zie tabel 4.5).

⁷¹ Zie ook Eshuis et al. (2016), paragraaf 5.2.

De proceskostenveroordeling is ruimer voor de Nederlandse procedures omdat ook kosten voor de rechtshulpverlener/advocaat in rekening mogen worden gebracht. Voor schuldenaren pakt de Nederlandse procedure ongunstiger uit omdat ze veroordeeld kunnen worden tot het betalen van de kosten die de eiser heeft uitgegeven aan griffierechten en een eventuele rechtshulpverlener (vergoeding volgens rol- of liquidatietarief).

Vervolgens hebben we in tabel 4.6 geprobeerd voor drie hoofdsommen – € 300, € 650 en € 10.000 – de kosten te vergelijken. Voor de bedragen is aangesloten bij bedragen die in tabel 2.2 voor de IOS-procedure zijn vermeld. Het bedrag van € 300 is gekozen omdat in Nederland ruim 60% van de verstekprocedures betrekking heeft op zaken met een financieel belang onder de € 500 (zie Eshuis et al., 2017). Het bedrag van € 650 is interessant omdat dit binnen het bereik ligt van vorderingen waarvoor organisaties het griffierecht voor rechtspersonen te hoog vinden. Voorts is € 10.000 gekozen omdat dit het maximale bedrag is waarvoor de kosten bekend zijn van de IOS-procedure (tabel 2.2). De bedragen in tabel 4.5 zijn afgerond op hele euro's.

In tabel 4.5 is te zien dat de tarieven die schuldeisers moeten betalen bij een vordering van € 300 – wat betreft dagvaardingskosten, griffierechten en betekening van het verstekvonnis – voor de Nederlandse verstekprocedure gunstiger uitpakken dan de Belgische tarieven voor de IOS-procedure. Dit komt vooral omdat in België de deurwaarderskosten veel hoger liggen. Voor de hogere vorderingen pakt de IOS-procedure meestal gunstiger uit, vooral als de schuldeiser een rechtspersoon is.

De kosten van de IOS-procedure zijn bij de hogere vorderingen voordeliger voor de schuldenaar, vooral omdat er geen griffierechten en vergoeding voor de rechtshulpverlener betaald hoeven te worden. Daar zit echter wel een grens aan. De IOS-procedure kent geen beperking van de hoogte van het factuurbedrag en geen maximum voor de 10% bijkomende kosten. Dat betekent dat bij een vordering van € 100.000 volgens de 10%-regel € 10.000 aan bijkomende kosten gerekend mag worden (plus € 40 forfaitaire vergoeding). Terwijl dit bij een civiele verstekprocedure uit zou komen op € 1.775 (liquidatietarief) + € 600 (bik) + € 1.950 (griffierecht) = € 4.325. Bij hoge vorderingen wordt de IOS-procedure voor de schuldenaar dus financieel ongunstiger.

Voor alle bedragen geldt dat als er Nederlandse tarieven voor de gerechtsdeurwaarderskosten worden gerekend, de IOS-procedure – wat betreft de bekende kosten – voordeliger zou zijn voor zowel schuldeiser als schuldenaar.

Verder blijkt uit tabel 2.1 dat niet bij alle gestarte IOS-procedures de kosten voor (het betekenen van) een pv van niet-betwisting worden gemaakt. In ruim 40% van de IOS-procedures is dit uiteindelijk niet het geval, veelal omdat de rekening net voor of na de aanmaning wordt betaald, al dan niet via een afbetalingsregeling. Bij de gerechtelijke procedures in Nederland zal ook een deel op de valreep of na de dagvaarding worden betaald. Uit Nederlands onderzoek blijkt dat ongeveer 8 tot 10% van de zaken vóór de eerste rolzitting wordt ingetrokken (Kramer et al., 2014).

Tabel 4.4 Vergelijking rechtshulpverleners, kosten, doorlooptijd, waarborgen IOS- en verstekprocedure (tarieven 2018)

	BE IOS Geen limiet financieel belang	NL Kanton Verstek bodemprocedure (handel t/m € 25.000)	NL Civiel Verstek bodemprocedure (handel > € 25.000)
Rechtshulpverleners			
Advocaat	Verplicht	Niet verplicht	Verplicht
Deurwaarder	Verplicht	Verplicht	Verplicht
Kosten partijen			
Buitengerechtelijke incassokosten	Vrije tarieven	Vrije tarieven	Vrije tarieven
Griffierecht ondernemer	Niet		
- rechtspersoon		€ 119 - € 952	€ 626 - € 3.946
- natuurlijke persoon		€ 79 - € 479	€ 291 - € 1.565
Aanmaning tot betaling/ dagvaarding	Varieert, kosten nemen toe met hoogte hoofdsom	Tarief schuldeiser vrij Tarief schuldenaar: € 81	Tarief schuldeiser vrij Tarief schuldenaar: € 81
Pv-van niet-betwisting/ betekening verstekvonnis	Varieert, kosten nemen toe met hoogte hoofdsom	Tarief schuldeiser vrij Tarief schuldenaar: € 78	Tarief schuldeiser vrij Tarief schuldenaar: € 78
Kosten advocaat/ juridische dienstverlener	Vrije tarieven	Vrije tarieven	Vrije tarieven
Kostenveroordeling	Ja - Forfaitaire vergoeding: € 40 - Bijkomende kosten: maximaal 10% van de hoofdsom - Kosten gerechtsdeurwaarder	Ja - Incassokosten: € 40 - € 6.775. Bij bedrijven kan hiervan worden afgeweken - Kosten dagvaarding (€ 81), betekening titel (€ 78) - Griffierecht - Kosten rechtshulpverlener volgens roltarief	Ja - Incassokosten: € 40 - € 6.775. Bij bedrijven kan hiervan worden afgeweken - Kosten dagvaarding (€ 81), betekening titel (€ 78) - Griffierecht - Advocaatkosten volgens liquidatietarief
Kosten overheid			
Kostprijs per zaak	Onbekend	€ 38*	€ 211*
Gemiddelde doorlooptijd			
Tijd tussen in- en uitstroom zaak	6 weken	2 weken*	6 weken*
Aantal zaken			
Alle verstekzaken		249.850*	1.634*
Alleen b2b	26.000**	Onbekend, naar schatting is minder dan 4% b2b	Onbekend
Waarborgen			
Advocaat	Verplicht	Niet verplicht	Verplicht
Gerechtsdeurwaarder	Verplicht	Verplicht	Verplicht
Verweer mogelijk	Ja, eenvoudig via antwoordformulier, termijn van 1 maand en 8 dagen	Ja, schriftelijk of mondeling op rolzitting en via zuiveren van verstek, termijn afhankelijk van dagvaar- dingstermijn (bij verweer) en snel- heid vonnis (bij zuiveren verstek)	Ja, alleen schriftelijk en via zuiveren van verstek, kost griffierecht en advocaat verplicht, termijn afhankelijk van dagvaar- dingstermijn (bij verweer) en snel- heid vonnis (bij zuiveren verstek)
Verzet tegen pv/verstekvonnis mogelijk	Ja, geen termijn aan verbonden	Ja, binnen vier weken na vonnis	Ja, binnen vier weken na vonnis
Toetsing rechter	Geautomatiseerde marginale toets op wettelijke vereisten, rol rechter beperkt	Ja, controle via griffiemedewerkers; bij afwijking van standaard toetst de rechter. Niet alleen toets op wettelijke vereisten, maar ook op oneerlijke bedingen.	Ja, via griffiemedewerkers en rechter. Niet alleen toets op wettelijke vereisten, maar ook op oneerlijke bedingen.

* www.wodc.nl/cijfers-en-prognoses/rechtspleging-civiel-en-bestuur; tabellen 4.2, 4.3, 4.9, 7.15, cijfers 2017.

** Ongeveer per jaar, op basis van tabel 2.1.

Tabel 4.5 Vergelijking kosten IOS-procedure (tarieven 2016) en Nederlandse verstekprocedure (tarieven 2018) voor drie hoofdsommen, afgeronde bedragen

	IOS Hoofdsom € 300	IOS Hoofdsom € 650	IOS Hoofdsom € 10.000
Kosten schuldeiser			
Buitengerechtelijke incassokosten	Vrije tarieven	Vrije tarieven	Vrije tarieven
Aanmaning tot betaling	€ 104	€ 125	€ 153
Pv-van niet-betwisting*	€ 36 + € 200 betekening	€ 57 + € 200 betekening	€ 85 + € 200 betekening
Kosten advocaat	Verplicht, vrije tarieven	Verplicht, vrije tarieven	Verplicht, vrije tarieven
Totaal bekende kosten schuldeiser	€ 340	€ 382	€ 438
Kosten schuldenaar/ terug te vorderen kosten door schuldeiser			
	Forfaitaire vergoeding: € 40	Forfaitaire vergoeding: € 40	Forfaitaire vergoeding: € 40
Maximale kosten schuldenaar /terug te vorderen kosten door schuldeiser	Bijkomende kosten: € 30 Deurwaarder: € 340	Bijkomende kosten: € 65 Deurwaarder: € 382	Bijkomende kosten: €1.000 Deurwaarder: € 438
Totaal maximale kosten schuldenaar/terug te vorderen kosten door schuldeiser	€ 410	€ 487	€ 1.478
	Kanton verstek € 300	Kanton verstek € 650	Kanton verstek € 10.000
Kosten schuldeiser			
Buitengerechtelijke incassokosten	Vrije tarieven	Vrije tarieven	Vrije tarieven
Griffierecht			
-eiser rechtspersoon (rp)	€ 119	€ 476	€ 476
-eiser natuurlijke persoon (np)	€ 79	€ 226	€ 226
Dagvaarding	Aanname btag: € 81	Aanname btag: € 81	Aanname btag: € 81
Betekening verstekvonnis	Aanname btag: € 78	Aanname btag: € 78	Aanname btag: € 78
Kosten advocaat/ juridische dienstverlener	Niet-verplicht, vrije tarieven	Niet-verplicht, vrije tarieven	Niet-verplicht, vrije tarieven
Totaal bekende kosten schuldeiser			
Indien:	Rp: € 278	Rp: € 635	Rp: € 635
- deurwaarderskosten volgens btag	Np: € 238	Np: € 385	Np: € 385
Kosten schuldenaar/ terug te vorderen kosten door schuldeiser			
	- Bik: € 45	- Bik: € 98	- Bik: € 875
Maximale kosten schuldenaar/terug te vorderen kosten door schuldeiser	- Deurwaarder: € 159 - Griffierecht: € 119/79 - Roltarief: € 60	- Deurwaarder: € 159 - Griffierecht: € 476/226 - Roltarief: € 100	- Deurwaarder: € 159 - Griffierecht: € 476/226 - Roltarief: € 300
Totaal maximale kosten schuldenaar/terug te vorderen kosten door schuldeiser			
Indien schuldeiser:			
- rechtspersoon (rp)	Rp: € 383	Rp: € 833	Rp: € 1.810
- natuurlijke persoon (np)	Np: € 343	Np: € 583	Np: € 1.560

* Kosten betekening pv van niet-betwisting zijn bij benadering (indicatie afkomstig van Sam-Tes).

Kosten overheid

De kosten voor de overheid van een verstekzaak bij de sector kanton zijn in 2017 geraamd op € 38 en bij de sector civiel op € 211. Die kosten bestaan uit arbeidstijd van rechters en juridische ondersteuning en een opslag voor centrale diensten. Voor de IOS-procedure hebben we geen beschikking over dergelijke gegevens.

Aangezien het griffierecht voor een verstekzaak in Nederland hoger ligt dan de kostprijs per zaak, is een verstekzaak voor de overheid netto geen kostenpost, maar een inkomstenbron.

Doorlooptijd

De Nederlandse verstekprocedure is gemiddeld sneller dan de IOS-procedure als het om kantonzaken gaat (twee versus zes weken), en duurt even lang als het zaken bij de civiele rechter betreft (zes weken).

Waarborgen rechtsbescherming

In de procedures zijn vier manieren onderscheiden waarop de belangen van de schuldenaar worden beschermd: al of niet inzet van een advocaat, de betekening door een deurwaarder, de mogelijkheid om zich te verweren en de toetsing door de rechter.

Ten eerste, de verplichte inschakeling van de advocaat geldt in Nederland alleen voor de civiele verstekprocedure. Het procesmonopolie is gebaseerd op de gedachte dat voor de meer complexe zaken deskundige juridische bijstand nodig is. Een financieel belang van meer dan € 25.000 hoeft een zaak niet perse complex te maken, maar door de hoogte van het bedrag wil de wetgever waarschijnlijk meer waarborgen voor de schuldenaar inbouwen. Of de verplichte inschakeling van een advocaat bij de IOS-procedure extra waarborgen biedt voor de schuldenaar, is niet op voorhand vanzelfsprekend. Zoals blijkt uit hoofdstuk 3, bestaat daar discussie over in België.

Ten tweede, de verplichte inschakeling van een gerechtsdeurwaarder geldt zowel voor de IOS-procedure als de Nederlandse verstekprocedures. Het betekenen door een gerechtsdeurwaarder is gebaseerd op de gedachte dat het van belang is zekerheid te hebben dat de wederpartij kennis heeft genomen van een (gerechtelijke) mededeling. De gerechtsdeurwaarder informeert de schuldenaar met een officieel stuk (exploot) dat tegen hem een procedure is aangespannen en brengt hem op de hoogte van verzet- en beroepsmogelijkheden en de termijnen die daarvoor gelden. Dit houdt verband met het rechtsbeginsel van het recht op wederhoor (art. 19 Rv). Het deurwaardersexploot dient te waarborgen dat partijen op de hoogte worden gesteld van wat de wederpartij tegen hen inbrengt, zodat ze in de gelegenheid zijn daarop te reageren. De gerechtsdeurwaarder heeft bovendien een informerende en bemiddelende rol en kan ervoor zorgen dat er alsnog wordt betaald of een betalingsregeling tot stand komt. Daarnaast kan de gerechtsdeurwaarder, door het controleren van de solvabiliteit van de schuldenaar, procedures met oninbare schulden – en daarmee extra kosten voor zowel schuldeiser als schuldenaar – voorkomen. Die solvabiliteit kan de gerechtsdeurwaarder controleren door het raadplegen van zijn eigen administratie (voorgaande procedures) of registers (beslagregisters) of door zijn waarnemingen tijdens het betekenen.

Ten derde, de mogelijkheid van de schuldenaar om zich te verweren is bij de IOS-procedure eenvoudig en kosteloos via een antwoordformulier. De schuldenaar moet dat verweer motiveren, maar kan daarbij in principe van alles – dus ook onzinnige of geen argumenten – aanvoeren. De gerechtsdeurwaarder mag de betwisting inhoudelijk niet beoordelen. In de praktijk komt het er op neer dat zodra de vordering wordt betwist de IOS-procedure wordt beëindigd. Dit blijkt overigens weinig voor te komen (1,6% van de zaken; zie tabel 2.1). Bij een Nederlandse kantonprocedure moet het verweer wel inhoudelijk goed worden onderbouwd. Dat kan schriftelijk of mondeling tijdens de rolzitting. Bij een civiele procedure is de drempel om verweer te voeren hoger: dit kan alleen schriftelijk en men moet een advocaat inschakelen. Tevens is de verweerder/schuldenaar griffierechten verschuldigd. Dat deze drie aspecten samen een drempel vormen, blijkt uit het onderzoek naar de verschui-

ving van de competentiegrens tussen kanton en de sector civiel (Eshuis, et al., 2016, p. 90). Het verstekpercentage daalde aanzienlijk voor de zaken die door de verschuiving niet meer via de civiele, maar via de kantonprocedure werden afgehandeld. Daarnaast kan in Nederland – voordat het verstekvonnis is uitgesproken – het verstek nog worden 'gezuiverd' (zie paragraaf 4.1.1). Als de gedaagde zich alsnog bij de rechtbank meldt, wordt de procedure toch voortgezet en behandelt de rechter de zaak inhoudelijk. Daarnaast is het zowel bij de IOS-procedure als bij de Nederlandse dagvaardingsprocedure mogelijk om tegen het pv van niet-betwisting, respectievelijk het verstekvonnis verzet aan te tekenen. Het nadeel bij de IOS-procedure is dat hier geen termijn aan is verbonden. De tenuitvoerlegging van het pv kan op elk moment worden geschorst door het indienen van een verzoekschrift op tegenspraak.

Ten vierde, is bij alle drie procedures voorzien in een toets door de rechter. Bij de IOS-procedure vindt de controle van de wettelijke vereisten geautomatiseerd plaats. De magistraat (een rechter) van het Beheers- en Toezichtcomité krijgt pas een pv van niet-betwisting onder ogen als aan bepaalde vereisten is voldaan. Hij heeft slechts een marginale controlebevoegdheid, wat betekent dat hij alleen de vormvereisten controleert. In feite controleert de rechter of het geautomatiseerde systeem goed heeft gewerkt. Hoe grondig de rechterlijke toetsing in de praktijk verloopt, is niet bekend. De rechter krijgt een lijst met zaken op het scherm en kan van alle zaken het dossier controleren, of alleen steekproefsgewijs of helemaal niet. Met een druk op de knop kan het pv worden goedgekeurd. In Nederland toetst de rechter of de voorgeschreven termijnen en formaliteiten in acht zijn genomen en of de vordering hem onrechtmatig of ongegrond voorkomt. Controle in de verstekprocedures vindt door de griffiemedewerkers plaats op basis van standaardmodellen en handleidingen. Als zij afwijkingen waarnemen, wordt het verstekdossier door de rechter zelf beoordeeld. De toetsing richt zich vooral op 'bijkomende zaken', zoals rente en kosten, maar ook op het voorkomen van oneerlijke bedingen.

5 Samenvatting en conclusie

In het onderhavige onderzoek is de IOS-procedure beschreven en de mogelijke voor- en nadelen van invoering van de Belgische IOS-procedure in Nederland.

5.1 Kenmerken van de IOS-procedure

De invoering van de IOS-procedure zou in België moeten leiden tot snellere, efficiëntere en goedkopere inning van schuldvorderingen tussen bedrijven (voor zowel schuldeiser als schuldenaar) en voor minder werklast bij de Ondernemingsrechtbanken. De procedure geeft tevens uitvoering aan de Europese richtlijn over bestrijding van betalingsachterstand in handelstransacties. Deze richtlijn verplicht lidstaten om een invorderingsprocedure in te richten die het mogelijk maakt om onbetwiste schulden bij handelstransacties binnen een korte termijn af te wikkelen.

Verloop van de procedure

De IOS-procedure verloopt in vijf stappen:

- 1 de schuldeiser moet een advocaat inschakelen; als de advocaat vaststelt dat de vordering aan de vereisten voldoet, stuurt deze de stukken naar een gerechtsdeurwaarder;
- 2 de gerechtsdeurwaarder stelt de aanmaning tot betalen op en betekent deze;
- 3 de schuldenaar reageert al dan niet uiterlijk binnen een maand via een antwoordformulier; hij kan betalen, een betalingsregeling treffen, de vordering betwisten of niet reageren;
- 4 bij het uitblijven van een reactie maakt de gerechtsdeurwaarder acht dagen na het verstrijken van de termijn van een maand een pv van niet-betwisting op;
- 5 het pv van niet-betwisting wordt in het CROS geregistreerd en gecontroleerd door een magistraat van het Beheers- en Toezichtscomité die het pv uitvoerbaar kan verklaren.

Gebruik van de procedure en vermindering werklast rechtspraak

In de periode juli 2016 - september 2018 (27 maanden) zijn meer dan 58.000 IOS-zaken gestart. Het komt neer op een kleine 26.000 zaken per jaar. Van de zaken die zijn afgehandeld, is in 1.6% van de dossiers de vordering betwist. Bij 57% van de zaken is een pv van niet-betwisting uitvoerbaar verklaard. In de 41% overige zaken is de vordering vlak voor of na de aanmaning betaald of loopt er een afbetalingsregeling.

Gezien het aantal bedrijven dat gebruik heeft gemaakt van de IOS-procedure, lijkt de doelstelling om de Ondernemingsrechtbanken te ontlasten, gerealiseerd. Slechts weinig zaken zijn sinds de start van de procedure betwist. Of die werklast aanzienlijk is gedaald is moeilijk vast te stellen. Bij de Ondernemingsrechtbanken zijn tussen 2016 en 2017 ongeveer 8.000 minder zaken over onbetwiste geldvorderingen ingestroomd. Het is niet met zekerheid te zeggen of die daling geheel aan het gebruik van de IOS-procedure is toe te schrijven; vanaf 2014 is er al een afname van zaken. In 2017 zijn naar schatting ruim 27.000 onbetwiste geldvorderingen binnengekomen bij de Ondernemingsrechtbank, terwijl in dat jaar ook ongeveer 26.000 IOS-procedures zijn gestart. Indien al die zaken bij de rechtbank terecht waren gekomen, zouden we ongeveer op het niveau van zaken in 2014 zitten. Het is dus mogelijk dat schuldeisers de IOS-procedure ook gebruiken voor het invorderen van schulden die ze voorheen afschreven. Bij de IOS-procedure hoeven schuldeisers

minder kosten voor te schieten, waardoor ze mogelijk sneller overgaan tot invordering van lage facturen. Omdat het financiële risico bij lage vorderingen minder is geworden, is het niet ondenkbaar dat ze voor het innen van dergelijke schulden nu wel actie ondernemen.

Doorlooptijd

De gemiddelde doorlooptijd tussen de aanmaning en het verkrijgen van een uitvoerbare titel is ongeveer zes weken. Of deze doorlooptijd korter is dan die van een verstekprocedure bij de Belgische ondernemingsrechtbanken hebben we niet met cijfers kunnen onderbouwen. De formele doorlooptijd bij de rechtbank is ongeveer even lang: acht dagen tussen dagvaarding en zitting, daarna maximaal een maand voor het vonnis. Daarna volgt een registratieproces om een titel te krijgen. De ervaring is dat de doorlooptijden erg verschillen per regio en in ieder geval in sommige regio's langer zijn dan bij de IOS-procedure.

Kosten voor partijen

Voor de schuldeiser vallen in de IOS-procedure registratiekosten (€ 50), rolrechten (€ 100) en expeditierechten weg in vergelijking met de gerechtelijke procedure. Het starten van een IOS-procedure is in dit opzicht dus goedkoper dan het starten van een gerechtelijke procedure. In plaats van de dagvaardingskosten, maken schuldeisers in de IOS-procedure kosten voor het opstellen en betekenen van de aanmaning. Daarnaast komen er kosten bij voor het opstellen van het pv van niet-betwisting, terwijl aan het opstellen van een gerechtelijk vonnis geen kosten zijn verbonden voor een schuldeiser. Deze kosten nemen toe naarmate de vordering hoger is. Hoe hoger de vordering hoe lager het financiële voordeel van de IOS-procedure dus wordt. De ondernemer loopt bij lagere vorderingen dus minder financieel risico om een IOS-procedure te starten dan een gerechtelijke procedure. Hierbij moet gezegd dat het opstellen van een pv maar in 57% van de gevallen nodig is omdat de schuldenaar alsnog betaalt of een betalingsregeling treft.

De schuldeiser kan bij een IOS-procedure minder bijkomende kosten terugvorderen op de schuldenaar dan bij een gerechtelijke procedure. De bijkomende rentes en schadebedingen zijn beperkt tot 10% van de hoofdsom en ze hebben geen recht op een rechtsplegingsvergoeding voor advocaatkosten die ze hebben gemaakt. Schuldenaren zijn daarom goedkoper uit omdat er minder kosten op hen verhaald kunnen worden. Een kanttekening hierbij is dat ze wel met de extra kosten voor het pv worden geconfronteerd die toenemen met de hoogte van de vordering. Tevens is er geen limiet vastgesteld voor de 10% bijkomende kosten, terwijl in een gerechtelijke procedure deze kosten kunnen worden gematigd. Bij hoge vorderingen kan de schuldenaar dus toch voor hoge (en misschien wel hogere) kosten komen te staan.

De vrees dat een IOS-procedure tot extra kosten kan leiden als een schuldenaar de vordering betwist of verweer voert tegen het pv van niet-betwisting, blijkt in de praktijk meestal ongegrond. Beide situaties – betwisting (1,6%) en verweer tegen een pv – komen maar weinig voor.

Waarborgen

De wetgever heeft vier waarborgen ingebouwd om de belangen van de schuldenaar te beschermen: verplichte inzet van een advocaat, de betekening door een deurwaarder, de mogelijkheid om zich te verweren (via het antwoordformulier en na de pv van niet-betwisting) en de toetsing door de rechter. Verder zijn in de wet diverse waarborgen ingevoerd ter bescherming van de persoonsgegevens in het CROS. De meerwaarde van de verplichte tussenkomst van een advocaat die als 'een eerste rechter' moet nagaan of de schuldvordering aan de wettelijke voorwaarden voldoet,

staat in België ter discussie. De noodzaak daarvan wordt door verschillende juristen in twijfel getrokken.

De mogelijkheden voor schuldenaren om zich te verweren zijn volgens sommigen te ruim en biedt gelegenheid voor schuldenaren om de zaak te traineren. Ten eerste hoeven schuldenaren in de praktijk de betwisting niet goed te motiveren (de deurwaarder mag deze inhoudelijk toch niet beoordelen). Ten tweede kunnen ze ook na het pv van niet-betwisting verweer voeren en daar is geen termijn aan verbonden. Dit brengt onzekerheid mee voor schuldeisers. In de praktijk blijken schuldenaren echter van beide verweeropties, zoals we al eerder schreven, weinig gebruik te maken.

De controle door de rechter wordt door sommige juristen als te summier gezien. De magistraat controleert of aan de wettelijke vereisten is voldaan. Dit gebeurt in de praktijk grotendeels geautomatiseerd. Er is geen ambtshalve controle op onrechtmatige bedingen.

Rol en kosten overheid

De Belgische overheid heeft de rol van wetgever en is verantwoordelijk voor het stelsel rondom de IOS-procedure. De overheid houdt een vinger aan de pols doordat de NKGB maandelijks een overzicht naar de Federale Overheidsdienst Justitie stuurt van het aantal afgehandelde zaken. Het toezicht op de betrokken beroepsgroepen (advocaten, gerechtsdeurwaarders, rechters) valt onder het reguliere toezicht dat voor deze beroepsgroepen geldt.

Aan het opzetten en de uitvoering van de IOS-procedure zijn geen extra kosten verbonden voor de overheid. Het systeem is ontwikkeld met een financiële reserve die is opgebouwd uit inkomsten van het CBB-register. Gerechtsdeurwaarders betalen geen vergoeding voor het gebruik van het CROS. Deze kosten zijn verweven in hun lidmaatschapstarief van de NKGB en de tarieven voor de aanmaning en het pv van niet-betwisting.

Bij de uitvoering zijn vier rechters betrokken, twee Nederlandstalige en twee Fransstalige. Per taalgroep is er één rechter per week werkzaam. Zij voeren hun werkzaamheden uit in het kader van hun functie bij het Beheers- en Toezichtcomité van het CBB.

Beheer van het CROS en het registratieproces

De Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders beheert het CROS en is verantwoordelijk voor de controle op de werking en het gebruik van het register. De toegang tot het register en het gebruik ervan zijn beveiligd. Alleen gerechtsdeurwaarders kunnen inloggen in het systeem. De transmissie van data gebeurt met gebruik van cryptografie en digitale certificaten.

5.2 IOS-procedure versus de Nederlandse verstekprocedure

Dezelfde knelpunten in Nederland?

De invoering van de IOS-procedure zou in België moeten leiden tot snellere, efficiëntere en goedkopere inning van schuldvorderingen tussen bedrijven (voor zowel schuldeiser als schuldenaar) en minder werklast bij de Ondernemingsrechtbanken. Of de IOS-procedure meerwaarde heeft voor Nederlandse ondernemers en de Nederlandse rechtspraak is onder andere afhankelijk van de vraag of hier dezelfde knelpunten spelen.

Ten eerste hebben we vastgesteld dat de hoge kosten om een gerechtelijke procedure te starten ook voor het Nederlandse midden- en kleinbedrijf een knelpunt vormen. Vooral de hoge griffierechten, die extra hoog zijn voor rechtspersonen,

worden als een belemmering voor de toegang tot het recht gezien. In verstekzaken komen die hogere griffierechten voor rechtspersonen ook nog eens ten laste van de schuldenaren, die daardoor ook met hoge kosten worden geconfronteerd bovenop hun schuld. De disbalans tussen de hoogte van de griffierechten en de omvang van de schuld, doet zich vooral voor in handelszaken met een financieel belang tussen de € 500 en € 5.000. Dit probleem zal in de toekomst waarschijnlijk minder spelen, aangezien Minister Dekker heeft aangekondigd de griffierechten voor deze categorie vorderingen te wijzigen. Hij stelt voor om in civiele zaken in eerste aanleg de tarieven voor vorderingen tussen de € 500 en € 5.000 te verlagen en de verschillen tussen de tarieven voor rechtspersonen en natuurlijke personen te verkleinen. Omdat de wijzigingen budgetneutraal worden uitgevoerd, zullen de tarieven voor vorderingen van € 5.000 en meer (in eerste aanleg) echter omhoog gaan.

Ten tweede is de snelheid van de verstekprocedure in Nederland geen knelpunt. De procedure leidt binnen een korte tijd tot een executoriale titel. De gemiddelde doorlooptijd van verstekzaken bij de kantonrechter is twee weken, bij de civiele rechter is dit zes weken. De zes weken van de IOS-procedure voegen daar weinig aan toe.

Ten derde is het de vraag of een IOS-procedure de overbelasting van de rechtspraak in Nederland zou kunnen terugdringen. Hoewel er regelmatig berichten vanuit de rechterlijke macht zijn dat de werkdruk te hoog is, zien we bij de civiele handelszaken in Nederland de laatste jaren een sterke daling. Van een overbelasting door de grote omvang van het aantal zaken wordt dan ook niet gesproken. De personeelsomvang bij handelszaken is wel afgenomen vanwege die daling. Dit hangt samen met de wijze van financiering van de rechtspraak, die gebeurt op basis van output.⁷² Een afname van het aantal zaken leidt tot minder financiële middelen, wat gevolgen zal hebben voor de personele bezetting (vooral van ondersteunend personeel). Een afname van het aantal zaken leidt bij een output-financiering dus niet vanzelfsprekend tot minder werklast.

Voorts zou het aantal verstekzaken in b2b-relaties een redelijke omvang moeten hebben om voor minder werklast te kunnen zorgen. De overgrote meerderheid van de verstekzaken betreft echter vorderingen die bedrijven hebben op particulieren. Invoering van een buitengerechtelijke b2b-procedure zal dan ook niet tot aanzienlijk minder rechtbankzaken leiden.

Minder kosten voor partijen

Een vergelijking tussen de kosten van de IOS-procedure en de Nederlandse verstekprocedures is lastig omdat de kostensystematiek anders is. In België liggen bijvoorbeeld de tarieven van gerechtsdeurwaarders hoger en deze nemen ook toe naarmate de vordering hoger is. Vertalen we de IOS-procedure naar een Nederlandse situatie dan vallen in ieder geval de kosten voor griffierechten weg, en komen er kosten voor het opstellen van een pv van niet-betwisting bij (in België is dat in 57% van de IOS-procedures nodig geweest).

Schuldenaren zouden goedkoper uit zijn omdat ze niet veroordeeld worden in de kosten voor griffierechten en de kosten voor rechtsbijstand (volgens rol- of liquidatietarief). Wel komt er een kostenveroordeling bij voor het opstellen van een pv van niet-betwisting. De buitengerechtelijke incassokosten (bik) zouden bestaan uit € 40 plus 10% van de hoofdsom. Dit laatste komt op een hoger bedrag uit dan de huidige bik. Bovendien is in de IOS-procedure geen maximum gesteld aan dit bedrag. Bij hoge vorderingen kunnen de bijkomende kosten dus behoorlijk oplopen. Of een schuldeiser of schuldenaar goedkoper uit is met een IOS-achtige procedure is

⁷² Ten aanzien van de outputfinanciering gaan er zaken veranderen. Zie brief aan de Tweede Kamer, Bekostigingssystematiek rechtspraak, 15 november 2018.

dus afhankelijk van een samenspel van factoren (hoogte van de vordering, rechts-hulpkosten en griffierechten). Het kan zijn dat een IOS-procedure vooral voor lage vorderingen minder kostenrisico's voor ondernemers met zich meebrengt – men weet immers nooit of de kosten op een schuldenaar zijn te verhalen – en daarmee de drempel verlaagt om actie te ondernemen.

Meer ruimte voor afbetalingsregelingen?

De IOS-procedure heeft als voordeel dat de gerechtsdeurwaarder ruim de tijd heeft om een bemiddelende en informerende rol te spelen. Tussen de aanmaning en de opmaak van een pv van niet-betwisting zit een maand en acht dagen. 27% van de schuldenaren betaalt in die tussentijd of er wordt een afbetalingsregeling getroffen (1,5%). In Nederlandse kantonzaken werd in 2012 8% tot 10% van de zaken voor de rolzitting ingetrokken. Een vergelijking met de IOS-procedure is lastig omdat de kantonzaken veelal b2c zaken betreffen, de gegevens betrekking hebben op een tijd met een andere conjunctuur, en het niet bekend is of het incassotraject voorafgaand aan de procedures en andere omstandigheden vergelijkbaar zijn. Meer tijd tussen dagvaarding en vonnis zou ten goede kunnen komen aan het aantal betalingsregelingen dat kan worden getroffen. Dit zou echter de doorlooptijd wel langer maken. Daar komt bij dat ook in de huidige dagvaardingsprocedure de schuldeiser een ruime termijn tussen dagvaarding en rolzitting kan kiezen om de schuldenaar nog de mogelijkheid te geven om te betalen.

Wegvallen inkomsten griffierecht

Het griffierecht voor een verstekzaak in Nederland ligt hoger dan de kostprijs per zaak. Als de b2b-verstekzaken zouden verdwijnen, zouden de overheidskosten voor de civiele rechtspraak dus stijgen. De omvang van het aantal b2b-verstekzaken hebben we niet kunnen vaststellen, maar is waarschijnlijk niet groot.

Waarborgen rechtsbescherming

In de procedures zijn vier manieren onderscheiden waarop de belangen van de schuldenaar worden beschermd: al of niet inzet van een advocaat, de betekening door een deurwaarder, de mogelijkheid om zich te verweren en de toetsing door de rechter. De grote verschillen tussen de procedures zijn vooral de inzet van een advocaat, de mogelijkheden tot verweer en de toetsing door de rechter. Of de verplichte inschakeling van een advocaat bij de IOS-procedure extra waarborgen biedt voor de schuldenaar, is niet op voorhand vanzelfsprekend en staat in België ter discussie. Het komt ook niet overeen met de Nederlandse regelgeving waarin een advocaat alleen verplicht is bij vorderingen boven de € 25.000. De mogelijkheid van de schuldenaar om zich te verweren is bij de IOS-procedure eenvoudig en kosteloos via een antwoordformulier. Bij vorderingen boven de € 25.000 in een Nederlandse civiele procedure is de drempel om verweer te voeren veel hoger: dit kan alleen schriftelijk, een advocaat is verplicht en de verweerder moet griffierechten betalen. Deze aspecten samen kunnen een belemmering vormen om verweer te voeren. Alhoewel bij dergelijke hoge vorderingen de kans groot is dat schuldenaren ook bereid zijn meer te investeren in hun verweer. De kanttekening die bij de IOS-procedure wordt geplaatst, is dat betwisting juist te makkelijk is gemaakt en aan het verzet tegen een pv geen termijn is verbonden. Hoewel schuldenaren weinig gebruik van deze mogelijkheden maken, brengt dit onzekerheid te weeg bij schuldeisers omdat ze bang zijn voor vertragingstactieken. In de IOS-procedure heeft de magistraat slechts een marginale controlebevoegdheid, wat betekent dat hij alleen de vormvereisten toetst. In principe gebeurt die controle al geautomatiseerd. De magistraat lijkt dus vooral te controleren of het systeem zijn werk goed heeft gedaan. Een toetsing op oneerlijke bedingen, zoals

in Nederland wel gebeurt, vindt niet plaats. Tevens is het de vraag of afwijkingen van de 10% bijkomende kosten worden ontdekt. Het systeem controleert alleen of er niet meer dan 10% bijkomende kosten worden gedeclareerd, maar niet of er minder dan 10% was bedongen in de algemene voorwaarden. Onder de schuldenaren kunnen ook kwetsbare (kleine) ondernemers zitten die geen idee hebben waar ze recht op hebben. Voor deze groep zou een toets op oneerlijke bedingen of afwijkingen van de algemene voorwaarden toepasselijk zijn.

Eenvoud

De eenvoud van de IOS-procedure kan nog als voordeel worden benoemd. De aanmaning en het antwoordformulier zijn in vergelijking met een dagvaarding in begrijpelijker taal geschreven. Het antwoordformulier biedt eenvoudig de mogelijkheid om verweer te voeren.

5.3 Slot

In België moet de IOS-procedure de inning van b2b-schulden sneller en goedkoper maken voor zowel schuldeiser als schuldenaar. Het starten van de procedure is voor schuldeisers in ieder geval goedkoper en schuldenaren moeten in de regel lagere proceskosten vergoeden dan bij een gerechtelijke procedure. Gezien het gebruik van de IOS-procedure voorziet deze route buiten de rechtbank om blijkbaar in een behoefte. Voorts lijkt de IOS-procedure de werklast bij de Ondernemingsrechtbanken te verminderen.

We hebben geconstateerd dat in Nederland niet dezelfde knelpunten spelen als in België. In Nederland zou een IOS-procedure niet sneller – en met betrekking tot kantonzaken zelfs trager – zijn dan de bestaande gerechtelijke procedures. Voor de toegankelijkheid zou een IOS-procedure wel een meerwaarde kunnen bieden. Dat geldt niet alleen voor de kosten bij het starten een zaak, maar ook voor de eenvoud van de procesinleiding. Inmiddels zijn er echter ook initiatieven in Nederland om de huidige procedure te optimaliseren. In ieder geval zijn er al plannen om het griffierecht voor vorderingen tussen € 500 en € 5.000 te verlagen. Ook worden in het advies Incassozaken (Coördinatiegroep incassozaken, 2018) voorstellen genoemd om de procedure begrijpelijker te maken, zoals het vereenvoudigen van de dagvaarding.

Uit het onderzoek komen ook enkele kritische aandachtspunten ten aanzien van de IOS-procedure naar voren. Dat betreft de diepgang van de rechterlijke toetsing, de (onnodig) verplichte tussenkomst van een advocaat, het maximeren van de 10% bijkomende kosten en het vastleggen van een termijn voor verzet.

Literatuur

- Becue, P. (2016). Procedurerecht met betrekking tot onbetaalde handelsvorderingen (deel II), *Tijdschrift voor verzekeringsrecht*, 4(397), 413-432.
- Coördinatiegroep incassozaken (2018). *Incassozaken*. Geraadpleegd op november 2018: www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/rapport-incassozaken-Rechtspraak.pdf
- De Bus, W. (2016). Invordering van onbetwiste schulden: Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter, *Juristenkrant*, (336), 11.
- De Jaeger, T. (2017). Invordering onbetwiste geldschulden: Een evaluatie na anderhalf jaar, *Nieuw Juridisch Weekblad*, (373), 870-884.
- Eshuis, R.J.J., & Geurts, T. (2016). *Lagere drempels voor rechtzoekenden: Evaluatie van de Verhoging van de Competentiegrens in 2011*. Den Haag: WODC. Cahier 2016-14.
- Eshuis, R.J.J., & Diephuis, B.J. (2017a). *Civiele rechtspraak*. Den Haag: WODC. Factsheet 2018-1.
- Eshuis, R.J.J., Voert, M.J. ter, & Diephuis, B.J. (2017b). *Personeel juridische beroepen*. Den Haag: WODC. Factsheet 2018-4.
- Federale overheidsdienst Justitie (2017). *Court of the future*. Geraadpleegd op oktober 2018 www.koengeens.be/policy/court-of-the-future
- Geens, K. (2015). *Justitieplan. Een efficiënte justitie voor meer rechtvaardigheid*. Geraadpleegd op oktober 2018: https://cdn.nimbu.io/s/1jn2gqe/assets/Plan_justitie_18maart_NL.pdf.
- Gillaerts, P. (2017). IOS of op uw kosten? SOS bij nutteloze gerechtskosten. *Rechtskundig Weekblad*, (16), 616-623.
- NKGB (2017). *Jaarverslag 2016*. Brussel: NKGB. Geraadpleegd op oktober 2018: www.gerechtsdeurwaarders.be/jaarverslag-2016.
- Kramer, X.E., Tillema, I., & Tuil, M.L. (2012). *Verkrijging van een executoriale titel in incassozaken*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus school of law.
- Kramer, X.E., Tillema, I., & Tuil, M.L. (2014). De verstekprocedure getoetst: Een empirisch onderzoek naar de verstekprocedure in het licht van het KEI-programma. *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging*, 1, 1-11.
- Leval, G. de, Compernelle, J. van, & Georges, F. (2015). La loi du 19 octobre 2015 modifiant le droit de la procédure civile et portant des dispositions diverses en matière de justice. *Journal des Tribunaux*, 38, 785-805.
- Lombardi, P., & Nelissen, B. (2015). De invordering van onbetwiste geldschulden. De 'IOS-procedure' onder de loep. *Rechtskundig Weekblad*, (34), 1355-1359.
- Raad voor de rechtspraak (2018). *Jaarplan 2019: Rechtspraak maakt samen leven mogelijk*. Den Haag: Raad voor de Rechtspraak.
- Significant (2014). *Kwaliteit en innovatie Rechtspraak: Impactanalyse ketenpartners*. Barneveld: Significant.
- Szulanski, S. (2016). De la procédure sommaire d'injonction de payer au recouvrement de créance extrajudiciaire. *Tijdschrift van de Vrederechters*, (5-6), 215-230.
- Tulder, F.P. van, Voert, M.J. ter, & Diephuis B.J. (2013). Uitgaven. In N.E. de Heerde Lange, B.J. Diephuis & R.J.J. Eshuis (red.), *Rechtspleging Civiel en Bestuur 2012: Ontwikkelingen en samenhangen*. Den Haag: Boom Lemma. Justitie in statistiek 3.
- Vander Meulen, B. (2016). Invordering van onbetwiste schulden: Een oproep tot realiteitszin. *Juristenkrant*, 335, 12-13

Van Oldeneel, C. (2015). Une nouvelle procédure administrative de recouvrement des créances non contestées. *Tijdschrift Verzekeringsrecht*, 4, 490-492

Voet, S. (2017). Recht in balans: Pleidooi voor een meer holistisch (proces)recht. *Tijdschrift voor Privaatrecht*, 54 (2/3), 609-653.

Bijlage 1 Leden klankbordgroep

Leden

Dr. R.J.J. Eshuis	WODC, Ministerie van Justitie en Veiligheid
Mr. dr. M.W. de Hoon	Directie Rechtsbestel, Ministerie van Justitie en Veiligheid
Mr. S. Sicking	Afdeling Strategie, Raad voor de rechtspraak
Prof. dr. S. Voet	Centre for Public Law, KU Leuven

Bijlage 2 Voorbeelden aanmaning, antwoordformulier, pv van niet-betwisting IOS-procedure

BEL NAAR **03/286.46.**
DOSSIER X

DOSSIERNUMMER : XXX

!75.2-J8ci%u#"

KOPIJ
Vrij van registratie

AANMANING TOT BETALEN (ART 1394/21 EN VOLGENDE GER.W.)

Heden,

tweeduizend achttien

OP VERZOEK VAN :

XXX, met ondernemingsnummer XXX en met zetel gevestigd te XXX

Hebbende als raadsman meester XXX, advocaat , kantoorhoudende te XXX

Aangezien verzoekende partij over een schuldvordering beschikt ten aanzien van hierna-aangemaande partij ten belope van **558,67 euro**;

Dat voormelde schuldvordering gesteund is op onbetaalde factu(u)r(en) dewelke mede worden betekend met dit exploit, nl.:

Factuur nr.:	dd.	Bedrag (EURO)
201719010	09/06/2017	361,79
TOTAAL		361,79 EURO

Aangezien de gevorderde bedragen niet betwist zijn, zodat de vordering onbetwistbaar vaststaat;

Heb ik, ondergetekende,

Voor onze contactgegevens zie laatste pagina

AANMANING TOT BETALING gegeven aan :

XXX , met ondernemingsnummer XXX, en met zetel gevestigd te XXX

alwaar zijnde en er sprekende met :

alzo verklaard, die niet tekent voor ontvangst;

Gezien ik niemand heb aangetroffen aan wie ik overeenkomstig de art. 33 tot 35 van het Gerechtelijk Wetboek het afschrift ter hand kon stellen, zo heb ik dit om uur achtergelaten overeenkomstig art. 38 §1 van het Gerechtelijk Wetboek onder gesloten omslag met vermelding van de gegevens bepaald in art. 44, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

OM TE BETALEN, in handen van de ondergetekende en voormelde gerechtsdeurwaarder, tegen goede en geldige kwijting, **BINNEN EEN TERMIJN VAN 1 MAAND**, te rekenen vanaf heden, de hierna vermelde bedragen:

201719010		
09/06/2017	Factuur	361,79 €
14/12/2017	Betaling buiten studie	-7,87 €
28/06/2018	Schadebeding	35,39 €
15/11/2018	Wettelijke verhoging	40,00 €
28/06/2018	Uitnodiging tot betalen	0,00 €
31/07/2018	Aanmaning (minnelijk)	0,00 €
21/08/2018	Kwijtingsrecht	5,08 €
21/08/2018	Uitgevoerde betaling	-50,00 €
	Inningsrecht (art 8 K.B. 30.11.1976)	14,74 €
	Kwijtingsrecht op saldo	31,52 €
		=====
	Sub-totaal	430,65 €
	Kost van de akte	128,02 €
		=====
	Totaal	558,67 €
		=====
	Port Visa	0,97 €
		=====
		559,64 €

TOTAAL ONDER ALLE VOORBEHOUD

Met verklaring dat :

-de **niet-betaling** der voormelde bedragen ,

MODERO ANTWERPEN, Sterstraat 32, 2018 ANTWERPEN
MODERO MECHELEN, Schuttersvest 42, 2800 MECHELEN
MODERO GEEL, Nieuwstraat 48, 2440 GEEL

KBO 0474.215.974 RPR Antwerpen

-de **niet-betwisting** (gemotiveerd) van voormelde bedragen bij middel van het bij onderhavig exploit gevoegd modelformulier,

-het **niet-bekomen** van een bij gerechtsdeurwaarder goedgekeurd en aanvaard **afbetalingsplan**,

aanleiding zal geven tot het uitvaardigen van een **Proces-verbaal van niet-betwisting** door de instrumenterende gerechtsdeurwaarder, hetwelk uitvoerbaar zal worden verklaard door de daartoe bij KB aangestelde magistraat. Op basis waarvan de voormelde bedragen gedwongen zullen kunnen ingevorderd worden door alle middelen van **tenuitvoerlegging**.

Ik heb de aanmaning tot betaling betekend « aan ieder van de geadresseerden afzonderlijk », zoals hiervoor is vermeld, door afgifte aan de voormelde persoon of door achterlating, onder gesloten omslag ingeval de wet het vereist van een door mij ondertekend eensluitend afschrift van dit exploit.

VR	37,02*
INL	12,48*
VACB	12,01*
RS	13,97*
CBB/COL	15,41*
DOS	14,91*
S-TOTAAL	105,80

*21% BTW	105,80
BTW	22,22
S-TOTAAL	105,80
BTW	22,22
TOTAAL	128,02

PORT V (BTWI)	0,97
TOTAAL	128,99

WAARVAN AKTE - datum als boven -

KOSTEN : HONDERDACHTENTWINTIG EURO TWEE EUROCENT

Registratierechten - Toepassing van artikel 8bis van het W. Reg. - Registratierecht: Vrij

te vermeerderen met de portkosten van verzending (0,97 EUR) conform art. 38 § 1 Ger. W. zoals vermeld op het origineel

de gerechtsdeurwaarder

HOE KAN U BETALEN?

- **Op ons loket** Modero Antwerpen , Sterstraat 32, 2018ANTWERPEN
- **Per overschrijving** op rekeningnr. IBAN: BE56320013950488– BIC: BBRUBEBB met vermelding van referte +++991/4720/38925+++.
- **Telefonisch op het nummer** 03/237.37.37
- **Per fax** 03/237.38.53
- **per e-mail** b2b@modero.be

MODERO ANTWERPEN, Sterstraat 32, 2018 ANTWERPEN
MODERO MECHELEN, Schuttersvest 42, 2800 MECHELEN
MODERO GEEL, Nieuwstraat 48, 2440 GEEL

KBO 04/74.215.974 RPR Antwerpen

#1282

**ANTWOORDFORMULIER
BIJ DEZE AKTE VAN AANMANING TOT BETALEN
TER INVORDERING VAN ONBETWISTE GELDSCHULDEN**

(cf artikel 1394/21 van het Ger. Wb.)

Mevrouw, mijnheer,

U ontving een AANMANING TOT BETALING van een gerechtsdeurwaarder waarbij u betaling wordt gevraagd van 558,67 euro.

Wat betekent dit?

Deze procedure laat de gerechtsdeurwaarder toe om na verloop van 1 maand en 8 dagen een titel tegen u uit te laten vaardigen om betaling te bekomen.

Hoe kan u dit voorkomen?

1a. U gaat over tot volledige betaling van 558,67 euro binnen de termijn van 1 maand (zie achterzijde).

1b. U kan het volledig bedrag niet in 1 keer betalen?

U moet dan een afbetalingsplan vragen aan de gerechtsdeurwaarder. Let wel, dit afbetalingsplan moet eerst worden goedgekeurd (zie achterzijde).

2. Door binnen één maand door middel van dit antwoordformulier aan de gerechtsdeurwaarder de redenen op te geven waarom u de vordering betwist (zie achterzijde)

#1284

!75.2-J;@m%u#"

HOE KAN U BETALEN?

- per overschrijving op rekeningnr. IBAN: BE56320013950488– BIC: BBRUBEBB met vermelding van referte +++991/4720/38925+++.
- online via <https://online.modero.be/dossier> (gebruikersnaam: "2168561")
- op het volgend kantoor Modero Antwerpen , Sterstraat 32, 2018 ANTWERPEN
,,

HOE KAN U EEN AFBETALINGSPLAN AANVRAGEN?

- telefonisch 03/237.37.37
- per e-mail b2b@modero.be
- online via <https://online.modero.be/dossier> (gebruikersnaam: "2168561")

HOE KAN U BETWISTEN?

- Door onderstaand formulier (zie kader) in te dienen:
 - per fax 03/237.38.53
 - per e-mail betwisting@modero.be
 - per brief Modero Gerechtsdeurwaarders, Sterstraat 32, 2018 Antwerpen
 - op het volgend kantoor ,,

REDEN(EN) VAN BETWISTING:
NAAM
VOORNAAM
HOEDANIGHEID OF FUNCTIE
HANDTEKENING
DATUM

#1284

!75.2-NC^o%u#"

DOSSIERNUMMER : XXX

PROCES-VERBAAL VAN NIET-BETWISTING

Heden, XXX

OP VERZOEK VAN :

XXX, met ondernemingsnummer XXX en met zetel gevestigd te XXX

Hebbende als raadsman meester XXX, advocaat , kantoorhoudende te XXX

Heb ik, ondergetekende, XXX, gerechtsdeurwaarder, in het Arrondissement XXX, kantoor houdende te XXX

VASTGESTELD:

Dat er op XXX een aanmaning tot betalen werd betekend aan XXX met ondernemingsnummer XXX en met zetel gevestigd te XXX, hierna genoemd de schuldenaar.

Dat de schuldenaar werd aangemaand om te betalen aan verzoeker het bedrag van 558,67 EURO

Dat de schuldenaar met betrekking tot deze vordering op heden:

- geen of geen volledige betaling heeft gedaan,
- geen betalingsfaciliteiten heeft gevraagd
- geen betalingsfaciliteiten heeft gekregen
- niet heeft gereageerd
- heeft betwist zonder opgave van redenen
- het akkoord met de schuldeiser inzake betalingsfaciliteiten niet heeft gevolgd:

Begindatum	Omschrijving	Betalingsdag	Bedrag	Revisiedatum

MODERO ANTWERPEN, Sterstraat 32, 2018 ANTWERPEN
MODERO MECHELEN, Schuttersvest 42, 2800 MECHELEN
MODERO GEEL, Nieuwstraat 48, 2440 GEEL

KBO 0474.215.974 RPR Antwerpen

Sgr
#L295

Het openstaande saldo van de vordering lastens de schuldenaar bedraagt op heden:

		201719010			
		09/06/2017	Factuur	361,79 €	
		14/12/2017	Betaling buiten studie	-7,87 €	
		28/06/2018	Schadebeding	35,39 €	
		15/11/2018	Wettelijke verhoging	40,00 €	
		28/06/2018	Uitnodiging tot betalen	0,00 €	
		31/07/2018	Aanmaning (minnelijk)	0,00 €	
		21/08/2018	Kwijtingsrecht	5,08 €	
		21/08/2018	Uitgevoerde betaling	-50,00 €	
		15/11/2018	Aanmaning tot betaling	128,02 €	
VR	51,82 *		Inningsrecht (art 8 K.B. 30.11.1976)	14,74 €	
	-----		Kwijtingsrecht op saldo	31,52 €	
S-TOTAAL	51,82			=====	
			Sub-totaal	558,67 €	
*21% BTW	51,82		Kost van de akte	62,70 €	
BTW	10,88			=====	
			TOTAAL ONDER ALLE VOORBEHOUD	621,37 €	
S-TOTAAL	51,82				
BTW	10,88				

TOTAAL	62,70				

WAARVAN AKTE

De kosten bedragen: : TWEEËNZESTIG EURO ZEVENTIG EUROCENT

De gerechtsdeurwaarder

Bijlage 3 Liquidatietarief rechtbanken en gerechtshoven

Bron: www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/Reglementen-procedures-en-formulieren/Civiel/Paginas/Liquidatietarief.aspx

De tekst en tabel is ingekort met het oog op verstekprocedures of procedures waarin overeenstemming wordt bereikt.

In overleg tussen de NOVA, het Landelijk Overleg Vakinhoud Civiel, Kanton & Toezicht (LOVCK&T) en het Landelijk Overleg Vakinhoud Civiel hoven (LOVC-hoven) is het liquidatietarief met ingang van 1 mei 2018 geïndexeerd. Het tarief geldt in procedures bij de rechtbank voor alle zaken waarin vanaf 1 mei 2018 vonnis wordt gewezen.

Bij een kostenveroordeling wordt het salaris van de advocaat begroot volgens het liquidatietarief, waarbij het bedrag van de te liquideren kosten afhankelijk is van de verrichte (genormeerde) werkzaamheden en van het belang van de zaak. Hoewel deze tarieven niet bindend zijn, worden zij in beginsel door de gerechten gevolgd. Ook bij een minnelijke regeling pleegt op basis hiervan afgerekend te worden. De tarieven blijven geldig totdat deze opnieuw zijn vastgesteld. Het voornemen bestaat de tarieven na ommekomst van vijf jaren opnieuw te herzien. Deze tarieven omvatten niet die voor procedures voor de kantonrechter. Het bedrag van de te liquideren kosten is enerzijds afhankelijk van de verrichte werkzaamheden (A) en anderzijds van het belang van de zaak (B).

Boven en behalve de volgens ieder tarief aan salaris te liquideren bedragen worden de werkelijke verschotten van de procedure geliquideerd.

A Waardering van de verrichte werkzaamheden in punten

Benaming processtappen in procedures waarop de digitale procedure niet van toepassing is	Benaming processtappen in digitale procedures	Aantal punten
Iedere conclusie vóór het interlocutoir tot een maximum van twee	Ieder processtuk (iedere conclusie) (inclusief procesinleiding met een vordering, procesinleiding vordering en verzoek gecombineerd, verweerschrift) vóór de tussenuitspraak of regiebeslissing tot een maximum van 2 punten	1
Conservatoir beslag met rekest*	Conservatoir Beslag ingeleid door een procesinleiding met een verzoek voor verlof conservatoir beslag	1
Idem zonder rekest	Conservatoir Beslag niet ingeleid door een procesinleiding met een verzoek	0,5

* De term 'beslag' slaat op de beslaglegging in zijn geheel en niet op ieder afzonderlijk beslagexploot. Alleen wanneer voor een beslag een nieuw rekest of een procesinleiding met een verzoek voor verlof tot conservatoire beslaglegging noodzakelijk is (bijv. in een ander arrondissement of door het verstrijken van een tijdperiode) mag opnieuw 1 punt in rekening gebracht worden.

B Het belang van de zaak

1 Eerste aanleg

Tarief I geldt met betrekking tot zaken van een geldswaarde beneden € 10.000 in hoofdsom. In dit tarief wordt ieder punt gewaardeerd op € 461 met een maximum van 5 punten.

Tarief II geldt met betrekking tot zaken van een geldswaarde van € 10.000 tot € 20.000, echtscheidingsprocedures, procedures tot scheiding van tafel en bed, zaken van onbepaalde waarde, tenzij duidelijke aanwijzingen bestaan, dat deze zaken onder een ander tarief vallen, en verklaringsprocedures, tenzij het volgens eisers door de derde gearresteerde af te dragen bedrag meer dan € 20.000 bedraagt en hierover na het afleggen der verklaring geschil ontstaat of andere verwickelingen rijzen. In dit tarief wordt ieder punt gewaardeerd op € 543 met een maximum van 6 punten.

Tarief III geldt met betrekking tot zaken van een geldswaarde van € 20.000 tot € 40.000. In dit tarief wordt ieder punt gewaardeerd op € 695 met een maximum van 7 punten.

Tarief IV geldt met betrekking tot zaken van een geldswaarde van € 40.000 tot € 98.000. In dit tarief wordt ieder punt gewaardeerd op € 1.074 met een maximum van 10 punten.

Tarief V geldt met betrekking tot zaken van een geldswaarde van € 98.000 tot € 195.000. In dit tarief wordt ieder punt gewaardeerd op € 1.707 zonder maximum puntental.

Tarief VI geldt met betrekking tot zaken van een geldswaarde van € 195.000 tot € 390.000. In dit tarief wordt ieder punt gewaardeerd op € 2.402 zonder maximum puntental.

Tarief VII geldt met betrekking tot zaken van een geldswaarde van € 390.000 tot € 1.000.000. In dit tarief wordt ieder punt gewaardeerd op € 3.099 zonder maximum puntental.

Tarief VIII geldt met betrekking tot zaken van een geldswaarde boven € 1.000.000. In dit tarief wordt ieder punt gewaardeerd op € 3.856 zonder maximum puntental.

7 Tarief bij afdoening vordering buiten liquidatie

- a. De gedaagde/verweerder die afdoet vóór de dienende dag, betaalt de eiser/ eiser een salaris voor de advocaat van 1 punt. Daarnaast een salaris voor eventueel gelegd beslag van 0,5 punt of 1 punt, volgens hoofdstuk A van het hiervoor vermelde liquidatietarief.
- b. De gedaagde/verweerder die op of na de dienende dag afdoet, betaalt de eiser/eiser een salaris berekend volgens het liquidatietarief, met een minimum van 1 punt, en verhoogd met een bedrag van € 195.

9 Btw

Het gaat in dit tarief niet om een dienst met btw belast, maar om een bijdrage van de ene partij in de kosten van de andere. Daarom dient aan het salarisbestanddeel in deze bedragen géén BTW te worden toegevoegd. Evenmin bevatten deze salarisbedragen een btw-bestanddeel.

N.B.

De ambtelijke werkzaamheden van de gerechtsdeurwaarders zijn met ingang van 1 januari 1991 onderworpen aan het hoge btw-tarief. In een circulaire van het ministerie van Justitie d.d. 14 januari 1991 aan de president van de Hoge Raad, de presidenten van de gerechtshoven en rechtbanken en de kantonrechters staat: 'Aangenomen moet worden dat (in) civiele procedures, de in verband met de kostenveroordeling door de eisende partij te vermelden deurwaarderskosten, vervolgens in veel gevallen met het geldende btw-percentages zullen worden verhoogd.

Indien de eisende partij die de deurwaarderskosten heeft gemaakt, echter ondernemer is en voorafrek van btw heeft, kan deze de aan de deurwaarder betaalde BTW als vermogensschade in mindering brengen op de door hem verschuldigde omzetbelasting. Er is in dat geval dus geen reden de tegenpartij daarmee te belasten.'